

Nr 190.

Av herr **Lindhagen**, om avskaffande av ordensväsendet.

Medborgarnas karaktärsdanning och deras personligheters inre utveckling är en samhällsangelägenhet.

Demokratiska grundlagarna.

På tal om krisen i det parlamentariska systemet kan det vara skäl att ägna någon uppmärksamhet åt ett av de töcken, som skymma det senares vägar. Jag menar ordensväsendet. Det var ett decennium sedan det sist berördes i riksdagen. Särskilda anledningar föreligga, att det ej bör förbigås med tystnad just nu.

Ordensväsendet.

Det har mer än en gång citerats i riksförsamlingen, vad nordisk familjebok i den äldsta upplagan berättar om ordensväsendet i världen. Rättigheten att stifta nya ordnar, säger boken, förbehöllo sig de suveräna regenterna och de utövade denna rätt huvudsakligen i monarkiskt intresse, med säker uppfattning av den mänskliga fåfängan. I den nya upplagan lyder citatet på samma sätt med uteslutande dock av de tillagda orden om den mänskliga fåfängan. Detta är ju en riktig försiktighetsåtgärd i en tid, då uppriktighet icke gärna bör förekomma i officiella framställningar. Det förhåller sig emellertid ostridigt så som boken yttrade sig i de gamla goda tiderna.

I vårt land var det, ingalunda överraskande, drottning Kristina, som först kom på den tanken att på detta sätt »benåda sina betjante». Väl inne på denna väg kände hon sig uppfordrad att instifta även en finare orden, som gavs till medlemmar av hovet samt utländska furstar och statsmän. Sedan var landet inemot ett århundrade befriat från dylik hemsökelse. Främmande föredömen kunde dock i längden icke motstås, och en vacker dag den 12 december 1747 höll vårt nuvarande ordensväsende sitt första intåg i landet.

Det är ganska upplysande, huru detta väsende innästlat sig som en liten intensiv stat i staten både med stöd av lagarna och i trots av lagarna.

En stat i staten.

Förenämnda dag genomdrevs förslaget om ordnars införande utan ständernas vetskap. Men det skedde i alla fall i deras eget sekreta utskott två dagar före riksdagens avslutande. Det framhölls bland annat nödvändigheten att beröva de utländska ordnarna deras alltför stora, korrumperande lockelse för svenska män samt giva den inhemska regeringen ett medel att vinna anhängare. Det lär särskilt varit fruktan för ryskt inflytande icke

minst genom dekorerings av riksdagsmän, som föranlett utskottets hänvändelse till regeringen. I motiven framhölls också, att ärendet »angeläget skattas».

Sekreta utskottets hemställan gick vidare ut på, att ordensutnämningen skulle bliva en statshandling. Den skulle äga rum genom slutna omröstning i rådet, varvid Konungen ägde två röster. De första ordensstatuterna stadgade också en sådan ordning. Redan i 1751 års nya statuter ändrades formen så, att befogenheten tillades Konungen i ordenskapitel. Emellertid fruktade många en förstärkning av konungamakten och faror för friheten. Avsägelse av de första nådevedermälena, utdelade på Konungens födelsedag år 1748, ägde rum även inom riksrådet.

Sedan har till formen rättigheten att utnämna riddare alltjämt utövats av Konungen ensam. Det förhåller sig emellertid så, vilket ej är allmänt bekant, att det stora årliga ordensregnet granskas och godkännes i statsrådsberedningen. Varje departementschef föredrar där sina listor. Dessa ha i sin ordning tillkommit genom förslag från chefer för ämbetsverk eller andra inflytelserika personer. Vissa myndigheter såsom överståthållarämbetet utöva en självständig förslagsrätt till vederbörande. Likaså sker riksdagsmäns benådanden i denna sin egenskap på förslag av talmännen efter konferens med particheferna, vilket torde vara tämligen obekant för riksdagens ledamöter.

Vi se således, hurusom man söker grunda ordensväsendet även på statsmakternas auktoritet vid sidan av grundlagarna. I de senare omnämnes ordensväsendet endast indirekt i 39 § regeringsformen. Det stadgas nämligen där, att tillförordnad regent ej äger »adligt stånd och värdighet förläna eller till grevligt och friherrligt stånd upphöja eller riddarevärdighet utdela». Den i brådska nedskrivna grundlagen har härigenom råkat indirekt giva ett erkännande åt ordensväsendet såsom en statsinstitution utan att, såsom väl vederbort, också konstituera det.

Medaljerna.

Kännetecknande för denna oklarhet i författningen är även det sätt, på vilket utdelning av medaljer blivit insprängd i denna svävande ordning. I samband med svenska riddarordnarna stå serafimermedaljen, svärdsmedaljen, vasamedaljen samt de så kallade svärds- och vasatecknen. Dessa bortskänkas ungefär i enahanda ordning som ordnarna. Vissa medaljer såsom »Illis quorum», »för medborgerlig förtjänst» och »sui memores» förlänas av Konungen i statsrådet. Åtskilliga andra medaljer åter utdelas av Konungen utan medverkan av vare sig statsrådsberedningen eller konseljen.

Ordensväsendet inför riksdagen.

Den begreppsförvirring i form och innehåll, som håller ordensväsendet vid makt, avspeglar sig även, då denna institution någon gång blivit uppmärksammas i riksdagen. År 1869 föreslogs i andra kammaren av Jöns Pehrsson i Kråkeryd-Södregård i Kronobergs län ordensväsendets

upphävande. Särskilt betonades obehörigheten att med detsamma besudla »de andliga och lärarestånden, då det icke ur religionens synpunkt kunde försvaras», att dessa bekläddes med ordnar. Vederbörande utskott ansåg, att det icke tillkomme riksdagen att fatta beslut i ärendet, »huru rättmätiga de erinringar för övrigt må vara, som särdeles till följd av en alltför utsträckt användning emot denna inrättning kunna riktas». Ett ytterligare bevis således för vår benägenhet att uppleta formella förövändningar, bakom vilka vi kunna undgå att inlåta oss på ett obehagligt ämne. Utskottets avstyrkan godtogs av kammaren efter en kort debatt, trots att så gott som alla talare i huvudsak instämde i motionärens åsikt om ordensväsendet.

Först lång tid efteråt återupptogs ärendet i riksdagen av Bernhard Eriksson i Grängesberg. Han föreslog i andra kammaren år 1911 ordensväsendets avskaffande. Nu ansåg sig både utskott och kammare behöriga att syssla med saken. Meningarna delade sig på vanliga skäl för och emot. Utskottets majoritet avstyrkte, men kammaren beslöt med 85 röster mot 82 bifalla motionärens skrivelseförslag. Den dåtida första kammaren avtog därefter framställningen utan ett ords debatt på enhällig tillstyrkan av dess utskott.

Följande år förnyades framställningen i andra kammaren av Rickard Hagberg. Motionären ursäktade frågans snara återkomst »med den i demokratisk riktning förändrade sammansättning riksdagen sedan föregående år erhållit». Utskottet tillstyrkte, och efter en lång debatt biföll kammaren motionen med 100 röster mot 49. Första kammarens utskott avstyrkte motionen med reservation allenast av vår nuvarande krigsminister Rosén. Denna gång blev det debatt i första kammaren med flera talare. Vid omröstning avlogs motionen med 84 röster mot 45.

Denna utgång föranledde C. Lindhagen att år 1913 till statsminister Staaff framställa följande interpellation: »Anser regeringen, att ordensväsendet är ägnat att hos landets ämbetsmän och övriga framskjutna medborgare främja demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper eller håller ej regeringen, i likhet med 1912 års andra kammare, snarare före, att omförmälda vid sidan av grundlagarna uppkomna institution bör väsentligen avskaffas, och kan något intresse från regeringens sida påräknas för denna angelägenhet?» I sammanhang härmed interPELLERADES också om regeringens ställning till de civila ämbetsmännens paraduniformer med anledning därav, att 1908 års riksdag påkallat dessa uniformers avskaffande och att Staaff vid 1910 års remissdebatt riktat skarpt klander mot den dåvarande Lindmanska regeringen för dess beslut över riksdagens framställning.

Interpellanten sade sig begära tillstånd till de två spörsmålens framställande med anslutning till de erinringar, som han vid sagda riksdag i motioner eller interpellationsvis tillätit sig göra mot »regeringsmaktens livsyttningar i vissa avseenden».

Det var enda gången, mig veterligen, som regeringen officiellt uttalat sig om ordensväsendet och likaså om paraduniformerna, vilka till sitt andliga innehåll äro nära sammanflätade med det förra. Det har sitt stora intresse att taga del av statsministerns svar, vilket utmynnade i en kaptulation (bil. A sid. 13). Jag har tillåtit mig att i bilagan även återgiva mitt svar. Det var visserligen i vissa delar tämligen yverboret och för övrigt kanske ej tillräckligt utmejslat på grund av svårigheten att finna ord omedelbart efter åhörandet av ett uppläst anförande. Det innehåller emellertid en utveckling av mångas uppfattning och åberopas såsom ytterligare motivering i ämnet.

Efter detta intermezzo kom frågan ännu en gång på tal i riksdagen. Detta skedde år 1917 uti en omfattande motion (nr 289) av C. Lindhagen med många yrkanden om revision av grundlagarna. I ett av dessa yrkanden begärdes övervägande, »huruvida ej monarkismens biinstitutioner, såsom Guds-nådeskapet, konungaskapet över Wenden, ordensväsendet, paraduniformerna, det 'nådiga' i författningarna, det 'underdåniga' i inlagorna, det 'kungliga' i titulaturerna, defileringscourerna, kanonskotten på födelsedagarna med flera dylika leksaker för de stora barnen i den europeiska barnkammaren kunna och böra åtminstone för svenska förhållanden i en ny tid undvaras.»

Utskottet ansåg det kunna vara av en viss betydelse att närmare skärskåda en hel del av de berörda företeelserna. En av dem, ordensväsendet, hade ock varit föremål för behandling. Men då de många olika förslagen syntes ha sammanförts mera i demonstrationssyfte och ställts i relation till motionärens allmänna åskådning, hade utskottet icke ansett sig böra upptaga vart och ett av dem till realbehandling. Härför torde erfordras, sade utskottet, att de framföras i annan form. En reservant, Bengtsson i Göteborg, yrkade bifall och prövning av varje fråga för sig. Utskottets hemställan, som jämväl omfattade ett par andra yrkanden, bifölls av andra kammaren med 91 röster mot 34, vilka senare tillföllo motionen.

Utskottets berörda önskan om särskild motion i varje fråga tillmötesgås nu genom förevarande framställning i en av dem, om än det skett efter tio års väntan.

Ordensväsendets psyke.

Ordensväsendet är en stor fråga, därför att det avspeglar samhället sådant det är. Det är ett praktfullt uttryck för maktens instinkt att i sitt intresse förhindra den revolution i sinnena, som kan leda till en sinnelagets demokrati. Med andra ord: Denna institution liksom så mycket annat är tillkommen för att omtöckna omgivningen och styrelsesättet och således även makten själv.

Den, som på nära håll upplevat denna process, vet vad han talar om. Orderna äro till för att en människa skall kunna framträda med ett utvärtes tecken, som uppfordrar åskådaren att anse henne såsom något för mer än vanliga människor. Detta gör, att inom de kretsar, där ordens-

utmärkelser kunna ifrågakomma, ingen vill känna sig tillbakasatt och givetvis gärna önskar att få komma upp på ett högre socialt trappsteg så fort som möjligt. I all synnerhet blir en sådan stämning förklarlig, då ordensregnet faller över både onda och goda eller rättare sagt kanske tilldelas aspiranterna i regel efter tur och ordning oavsett deras begåvning och kunnighet. I de färre fall åter, då ett urval sker, ha lyckans gunstlingar den största chansen. Den, som kommit sig fram till inflytelserik ställning i makt eller penningar, blir främst ihågkommen, även om slumpen här spelat en större roll än förtjänsten.

Solida själsegenskaper medaljeras däremot i och för sig aldrig. Sanningsökare, bildstormare och författningshäcklare äro självfallet alldeles ur räkningen, såvida de ej äro ämbetsmän och ej kunna förbigås i sin tur och ordning. Allt detta är naturligt, därför att ordensväsendet ju ej är tillkommet för att förbättra människorna, utan mera i syfte att göra dem beroende under makten. Och makten fruktar instinktivt ingenting så mycket som människornas intelligens och rättrådighet.

Likaledes må besinnas, att mångens framfärd kan vara beroende av att icke på detta område åsidosättas orättvist. Jag har själv ett par gånger verkat för, att personer, som trott sig hava gagn av en orden, måtte få den i rättvisans namn. Å andra sidan kunna ordnar, som utdelas i tur och ordning, i de flesta fall endast med svårighet avböjas. Det väcker ond blod hos kamraterna och än mer hos överordnade. Då jag såsom revisionssekreterare enligt praxis erhöll nordstjärneorden efter ordinarie utnämningen, tvekade jag att onödigtvis stöta någon för huvudet. Jag bar den dock aldrig till civil dräkt samt till uniform endast en eller två gånger i början på slottet, till dess jag efter åtskilliga år i samband med tillfälle till uniformens avläggande och samtidigt inträde i socialdemokratiska partiet återsände det obegagnade utmärkelsetecknet till ordenskanslern med en hövlig skrivelse.

Såsom av nordisk familjebok erinras har ordensväsendet i Europa ursprungligen uppkommit i monarkiskt intresse. Hela dess väsende karakteriserar det också såsom en naturlig monarkisk biinstitution. Liberalismen i dess ursprungliga kamp för friheten hade icke något ordensväsende på sitt program och de republikanska statsformer, som sedan tillkommit, ha utmärkt sig för avståndstagande eller måtta i dess tillämpning.

Republiken Schweiz har således aldrig haft något ordensväsende.

Den nordamerikanska konstitutionen, uppbyggd på Montesquieus liberala grundtankar, ville icke heller veta av något ordensväsende. Den förbjuder ock statstjänstemän att mottaga ordnar utifrån. Författningen stadgar nämligen, att ingen, som i Förenta Staternas tjänst bekläder avlönad befattning eller förtroendeuppdrag, må utan kongressens samtycke av någon konung, furste eller främmande stat mottaga gåva, löneförmån, befatt-

*Ordnar i
monarki och
i republik.*

ning eller värdighet av vad slag det vara må. Ordensutmärkelser äro således häri inbegripna.

Min första upptäckt av amerikanska konstitutionen var vid avtäckningen år 1901 av John Ericsons monument i Stockholm en sommar-dag. Diplomatiska kåren var närvarande, iförd glitter och ordnar. Mitt ibland dem stod det en ensam man, klädd i svart frackkostym utan ordnar. Denna syn gjorde ett starkt intryck på mig av en människa. Vem är denne man, frågade jag min granne. Det är amerikanske ministern, svarade han.

Sommaren 1926 var jag närvarande vid en tillställning för en här gästade svensk-amerikansk sångkör. Till två av körens ledare utdelades av överståthållaren riddartecknet av vasaorden. De blevo uppenbarligen glada över denna svenska uppmärksamhet och kamraterna sågo nästan ännu mer belåtna ut och hurrade för de båda ordensprydda. Jag frågade min bordsgranne, en bemärkt svensk-amerikan, om han trodde, att de närvarande sångarna skulle med sin röst biträda ett förslag om ändring i den amerikanska konstitutionen i syfte att medgiva inrättande av ett ordensväsende. Nej, svarade han med stor bestämdhet, hundra procent av dem skulle rösta däremot.

De i nyare tid tillkomna republikerna hava visat sig betänksamma gentemot ordensväsendet, under det samtliga bestående monarkier bibehållit det obegränsat, ja ibland än mer utvecklade detsamma. Sovjetrepubliken har avskaffat de gamla ordnarna men inrättat en ny, kallad röda fanan. Denna utdelas till militärer och även till civila, men sådant utdelande lär ifrågakomma endast i undantagsfall såsom belöning för betydande bragder. I Lithauen stadgar konstitutionen, att civila ordnar ej få inrättas eller mottagas. Dispens lär dock meddelas av regeringen, när lithauska diplomater erbjudas utländska ordnar, för det fall att betänkligheter anses möta att vägra mottagandet. Det besegrade Tyskland, vars uppgift blev att gå till rätta med sig själv, införde i sin republikanska författning följande stadgande: »Titlar få icke givas, så framt de icke beteckna ämbete eller yrke. De akademiska graderna beröras icke härav. Ordnar och hederstecken få icke av staten utdelas.» Större delen av de republiker, som bildades av frigjorda nationaliteter, bibehöllo däremot ordensbruket. Polen har ett stort antal ordnar. Även i Tjeckoslovakiet och Jugoslavien förekomma ordnar.

I Portugal avlystes ordensväsendet år 1911 i sammanhang med republikens införande och samma åtgärd vidtogs i exempelvis Mexico och Brasilien, när de blevo republiker.

Militära och civila ordnar.

Då militärväsendet enligt sakens natur varit monarkiernas omhuldade institution, följer därav, att de i monarkistiskt intresse tillkomna ordnarna också rikligast flöda över officerskårerna. Krigaryrkets uppgift lär dock, fränsett monarkiskt inflytande, påkalla dylika utmärkelser så-

som något ofrånkomligt för detsamma. I länder såsom Amerika och Litauen, där civila ordnar ej få förekomma, finnas däremot militärordnar. Även Sovjetrepublikens hederstecken är företrädesvis en militärorden. I vissa länder, såsom Sverige, har inrättats en särskild orden för militären och den sättes i rang före de vanliga civila ordnarna. I England, där ordnar tilldelas i mycket mindre skala än i andra länder, bäras de endast undantagsvis till civil dräkt. En liknande obenägenhet att låta ordnarna arrondera det civila livet, upptäckte jag till min överraskning vid en stor galamiddag år 1903 i Petrograd. De kraschanerade ryssar, som vid tillfället buro civil dräkt, hade alla kraschanen dold under frackens uppslag. Blott en liten strimma skymtade fram. Det ansågs tydligen icke fint att pråla med den.

Denna ordnarnas exklusiva tendens att vara till företrädesvis för uniformer föranleder osökt ett begrundande av den bekanta satsen: Säg mig med vem du umgås och jag skall säga dig vem du är.

Det är visserligen sant, att ordensväsendet icke berör och således icke heller kan demoralisera det stora folket. Dess medlemmar få aldrig sådana saker, och det är en av de få fördelar de åtnjuta. Ordnarna betyda således ett skärpande av klasskillnaden även genom yttre åthävor. Möjligheten av en andlig revolution förutsätter, att dylika skillnader istället minskas och upphöra. Funktionarismen och dess vederlikar böra ledas ned från sina konstgjorda höjder och åter införlivas med de vanliga människorna. Allt, som hindrar detta och till och med vidgar klyftorna mellan makten och folkets realiteter, är det en kulturell angelägenhet att få bort.

Ordensväsendet militäriserar dessutom denna övre värld och spränger sönder även den i skilda rangklasser. En högtidlig middagsbjudning ger en fascinerande bild av det samhälle, man sålunda skapat. Den odekorerade hälsas av värdfolket tämligen förstrött. Vasariddaren får en liten nedlåtande nick. Nu kommer nordstjärneriddaren och man trycker hans hand, visserligen icke varmt men någorlunda ljumt ändå. Den första kraschanen visar sig. Värden börjar bli högtidlig, och värdinnans anlete strålar som en sol i maj. Dignitärerna med två eller flera kraschaner välkomnas på samma sätt i crescendo efter ordnarnas antal. Slutligen inträder, merendels försenad, serafimerriddaren! Nu susar något av högmässa över gemaken, änglar omsväva värdfolket, dödstystnad råder och man kan höra en knappnål falla. Jag vill icke säga, att det alltid går till på detta sätt. Det är blott en stiliserad skildring av situationen på ställen, där man tar ordnarna på allvar, och det är ju meningen att man bör göra.

Från Riddarholmskyrkans torn ringer en silverklocka ut i staden kungagravarnas och mänsklighetens sorg över varje serafimerriddares frånfalle. Förhållandet är, att även här en vanlig, hygglig människa enligt naturens ordning gått bort. Ordensstatuterna fordra emellertid denna utmärkelse, därför att han råkat födas av kunglig börd eller i livets strider för sitt

*Ordens-
väsendet och
klasskill-
naderna.*

och partifolkets vinning händelsevis kastas upp av bränningarna på tinnarna eller trofast och orubbligt efter sitt sätt att se ägnat sitt liv åt upprätthållandet av obestriddliga missförhållanden i världen.

De medaljer som äga samband med ordnarna markera skarpt skillnaden mellan över- och underklass.

Slutligen understrykes med ordensväsendet även skillnaden mellan könen. En kvinna kan i vårt land icke ifrågakomma till erhållande av någon svensk orden. På sin höjd benådas hon i vissa fall med en medalj. Feminismen har aldrig skakat några spjut för att avskudda sig även detta ok. Beror det av glömska eller av stridiga känslor eller av förakt för den ifrågavarande utmärkelsen?

Det är denna rangordning, som envetet hålles vid liv av de båda statsmakterna. Riksdagen år 1869 ansåg sig till och med obefogad att ingripa och i ordensstatuterna heter det, att Konungen ej äger makt att upphäva eller avskaffa några ordnar. De äro sålunda förmodligen instiftade av de gudomliga lagarna, vilka som bekant aldrig kunna upphävas.

Man må som redan sagts icke föreställa sig, att ordensväsendet i vårt land numera har sitt stöd endast hos konungamakten. Det är nu helt införlivat med nationens officiella liv. Cheferna för verk och inrättningar i landet taga första initiativ till förslag för årets ordensutnämningar. Till dem vända sig intresserade med sina erinringar och påminnelser. Sedan gå dessa förord till statsråden, som utöva enahanda förslagsrätt inom sina departement. Slutligen överses det hela av statsrådsberedningen. Konungen vidtager här i stort sett endast samma åtgärd som i vanliga regeringsärenden, nämligen att förse de inkomna förslagen med sitt godkännande.

När saken kommit därhän, betyda statsformerna föga. Monarki eller republik, det ena eller andra partiets välde, alla föga sig i händelsernas gång, i den mänskliga fåfångans omfamningar.

Aktuella anledningar att nu åter upptaga ordensproblemet.

Ordensfrågan lever oavbrutet sitt eget liv på dagordningarna och borde därför fästa vid sig en oavslätlig uppmärksamhet. Särskilda anledningar därtill tillkomma emellertid just nu.

Det har funnits en överenskommelse tidigare mellan pressens redaktörer, att de icke skulle mottaga någon orden. Denna ljuspunkt har nu i det närmaste slocknat och man frågar om orsakerna. Uppenbarligen betyder den en tillbakagång i stället för det förväntade framsteget. Redan detta är anledning nog att vakna upp ur slummern.

Nyligen har ock det nästan otroliga inträffat, att en stor ledande tidning, Göteborgs handels- och sjöfartstidning, under rubriken »Tag bort det» utvecklats, hurusom »ordensväsendet hemfallit åt löjet» (bil. B sid. 22). »Staten kan icke», säger tidningen, »utan skada för egen auktoritet befatta sig med det, som är löjligt.» Artikeln efterlyser ett regeringsinitiativ samt slutar med orden: »Låt bilan falla.» En sådan liten låga bör icke få slockna.

En annan uppfordran ligger i det s. k. vänstergenombrottets förpliktelser. Statsminister Staaff mottog ordnar och klargjorde i den förenämnda debatten, att genombrottet fallit till föga i den förevarande och den därmed sammanhängande uniformsfrågan. Man kan icke veta, om anledningen låg uti sinnelaget eller i svårigheter från ämbetsmannavärlden eller från den dåvarande konungamakten. Interpellationsvaret blev, synes mig, ett obeslutsamt och vacklande försvar för ordensväsendet.

Ordens-
väsendet och
>vänster-
genombrottet.>

Tyngdpunkten lades därvid som alltid på dess användbarhet till att belöna utlännningar för visade tjänster. Detta är i och för sig ett svagt bevis för bibehållandet av en omoralisk inrättning samt kontrasterar mot det patos, varmed Staaff alltid drog i härnad mot inrättandet av inhemska penninglotterier. I det stora flertalet fall visar man varandra internationella tjänster utan att ordenstecken behövas som bytesmedel. Varför skola icke förnäma personer liksom andra människor kunna gå till mötes utan en dylik falsk ärebetygelse, som i själva verket är en förläppning. Hur hava Schweiz, Nordamerika, Portugal, Mexico och Brasilien kunnat reda sig utan ordnar i sina internationella förbindelser.

I all synnerhet förmenas, att utlännningar ej kunna förmås åtaga sig svenska konsulat utan ersättning, om de ej få ordnar. Givetvis sätta dessa utlännningar mest värde på att få bära titeln konsul, att kunna sätta den över sin dörr och sin affär och att få mot provision förmedla någon affär mellan undersåtar i de båda länderna. Orden spelar här rimligtvis en mera underordnad roll. Därefter säges det vara högeligen viktigt att med ordnar framlocka donationer till allmänna ändamål. Detta är verkligen en för liten anledning för att åstadkomma en överväldigande skada. De flesta betydande donationer ha tillkommit frivilligt för att gagna saken utan ordensfåfänglighet.

Genombrottets följande ordinarie statsministrar Edén, Branting och Ekman ha däremot personligen icke mottagit några ordnar. Edénska ministären bortlade dessutom med Konungens samtycke uniformen i konseljen. Kanske underlättades detta genombrott från ministären Edén genom Konungens tolerans och de socialdemokratiska medlemmarnas önsknings. Då statsminister Edén år 1917 sammanträffade i Oslo med norske statsministern Knudsen och danske statsministern Zahle överraskades de av att alla tre voro odekorerade på grund av gemensam obenägenhet för ordensväsendet.

De liberala ideerna hade även vid sitt sista framträdande icke någon plats för ordensväsendet. Bland dess publikationer, kallade svenska folkets öreskrifter, som redigerades av doktor David Bergström, förekom år 1897 en skrift med titeln: »Bort med ordenshumbugen». Doktor Sixten von Friesen mottog som bekant inga ordnar och första kammarens nuvarande förste vice talman Herman Lamm liksom dess medlemmar Kobb och Pers stå fortfarande odekorerade såsom monument från dessa tider. Inom statsminister Ekmans ministär hava utrikesministern Löfgren, försvarsministern Rosén, handelsministern Hamrin och finansministern Lyberg avböjt ordens-

utnämningar. Detta allt endast som exempel. Även den yngre generationen saknar ej kättare.

Anmärkningsvärt är också, att i regel medlemmar i det mäktiga socialdemokratiska partiet avböja ordnar. För närvarande äro således ledarna av både det liberala, frisinnade och socialdemokratiska partiet motståndare till ordensväsendet.

Man måste fråga sig, om ej sådana företeelser skulle kunna avkasta något initiativ till inskridandet mot ordensväsendet såsom sådant. Det är väl icke riktigt, att statsministrar och vissa dess kamrater i konseljen med ovannämnda sinnelag skola vara nödsakade att i sitt ämbete och i statsrådsberedningen granska och förorda de ärligen återkommande ordensregnen. Ännu märkligare blir en sådan ställning under en socialdemokratisk regering, vilkens alla medlemmar äro emot ordensväsendet.

Germanerna.

Vad som icke minst föranlett mig att ånyo väcka denna fråga, är *underrettelsen om att förberedelser vidtagas för att upphäva den nya tyska grundlagens ovannämnda förbud mot titlar och ordensväsende*. En korrespondens till Dagens Nyheter, som härvid bifogas (bil. C sid. 24), lämnar en intressant redogörelse för detta fenomen. Den tyska medelklassen har av kejsardömet blivit så uppfostrad till jakt efter titlar och hederstecken, att den säges nu icke längre vilja finna sig i republikens spartanska fostran. De kasta hellre republiken över bord och återgå till kejsardömet än de försaka sin forna förnedring.

Det går ganska fort med det gamla Europas »återuppbyggande». Det hotar en restauration av samma skaplynn som den, vilken följde det napoleonska världskriget. Vårt ännu stoltare krig synes lika litet leda till någon sinnesförändring.

Germanerna gå gärna i flock och hava svårt att skilja sig från traditioner, även då de äro klandervärda. Det vore en uppgift nu för skandinaverna att i denna punkt bevara rasens heder genom att såsom ett motdrag mot det hotande tyska förfallet inom sina länder utrensa ifrågavarande utväxt på samhällskroppen.

Förlänandet
av titlar.

Någon utdelning av titlar förekommer icke i någon avsevärd mån i vårt land såsom fallet däremot varit och ännu är i vissa andra länder. Titlar av professor utan motsvarande anställning på stat är en ganska förlätlig företeelse. Större tvivelsmål kunna däremot riktas mot de av universitetens fakulteter beslutade utdelningar av titlar såsom hedersdoktorer, vilka beslut jämväl underställas Konungens prövning. Dessa äresbetygelser komma att beträffande personvalet vara beroende av fakultetens gynnande av någon viss vetenskaplig skola eller dess partipolitiska miljö. Mången gång blir utnämningen en kottterifråga. Emellertid äro dylika förfoganden ej synnerligen äventyrliga och behöva icke sammanblandas med den större fråga, som ovan behandlats. Adelskap förlänas ej numera.

När interpellationen framställdes år 1913 till statsminister Staaff, upptogs den gynnsamt från socialdemokratiska ledningen. Jag har sedan någon gång känt mig förpliktad att rikta ett liknande spörsmål till statsminister Branting. En förnimmelse av att detta företag ej skulle väcka samma tillfredsställelse har dock hållit mig tillbaka. Någon fägnad för själva saken genom en hänvändelse till statsminister Ekman är förmodligen ej heller att förvänta. Rätta utvägen, som hitintills ej frestats, bör vara att vända sig direkt till folkrepresentationen med hemställan, att den för sin del fattar beslut om ett tillägg i vår grundlag efter flera andra länders föredöme. Lämpligaste platsen synes vara 37 § regeringsformen. Även 16 § eller 114 § eller en ny 115 § kan diskuteras.

Det synes vara tillfyllest att endast föreslå förbud mot ordnars utdelande helst grundlagen redan nu på ovan angivet ställe ordar endast om begreppet riddarordnar. Förbud för svenskar att även mottaga utländska ordnar synes ej behöva ifrågakomma, då faran därav icke nu föreligger på samma sätt som 1747. Ordenstadgarnes förbud för svensk, som mottagit en svensk orden, att få bära en erbjuden utländsk orden utan Konungens tillstånd kan ju i alla fall gärna få tillsvidare äga rum.

Icke heller bör ifrågakomma att förbjuda dem, som redan fått ordnar att behålla och begagna dem. Det skulle bara väcka motstånd från den levande generationen och här gäller det en sådd för framtiden. Upphör all vidare ordensutdelning komma nog också de gamla innehavarna av ordnar i växande antal frivilligt avlägga bruket.

Genom ordnarnas avskaffande bortfaller väl också utdelandet av de medaljer, som äga samband med dem. Någon uttrycklig föreskrift därom i grundlagen synes således icke erforderlig. Vad angår åter de medaljer som utdelas i konseljen kunna också dessas etiska värde och grundlagsenliga berättigande ifrågasättas. De utdelas dock endast för vissa särskilt utvalda fall och framträda aldrig såsom en massföreteelse. Det komplicerar saken onödigt att nu inlåta sig i samband med ordensväsendets avskaffande på denna mindre angelägna och mer omtvistade fråga.

Skulle riksdagen ej vara sinnad att besluta grundlagsförbud mot ordensväsendet, böra väl cheferna för ämbetsverken, departementscheferna och statsrådsberedningen tillhållas att ej i sin ämbetsutövning utan stöd av grundlag sysselsätta sig med beredningen av ordensutnämningar.

Om riksdagen skall taga ställning till denna allvarsamma fråga, bör riksdagen även äga kännedom om ordensstadgarna. De återfinnas ej i svensk författningssamling och ej heller veterligen i riksdagens annaler. Därför bifogas stadgarna vid denna motion (bil. D sid. 27). Ordenskapitlet, som består av serafimerriddarna och kommandörer av första klass, sysslar endast med ekonomiska uppgifter. Konungen ensam utdelar ordnarna.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville

1) för sin del besluta eller hos Kungl. Maj:t begära förslag om ett tillägg till regeringsformen på lämplig plats av följande innehåll: »Ordnar få icke av Konungen utdelas», i följd varav ock förbudet för regent enligt 39 § regeringsformen att utdela riddarvärdighet bortfaller;

2) — därest detta icke bifalles — för sin del förklara, att den av chefer för statens ämbetsverk, departementschefer och statsrådsberedningen nu företagna beredning av ordensutnämningar bör såsom stridande mot grundlagen upphöra, samt hos Kungl. Maj:t begära ett förständigande till vederbörande i sådant syfte.

Stockholm den 11 februari 1927.

Carl Lindhagen.

Bil. A.

Interpellationssvar i andra kammaren den 20 maj 1913.

§ 4.

Hans excellens herr statsministern Staff, som härefter på begäran ånyo erhöill ordet, anförde: Herr talman! Till mig har ledamoten av denna kammare herr Lindhagen framställt följande spörsmål:

1) Anser regeringen, att ordensväsendet är ägnat att hos landets ämbetsmän och övriga framskjutna medborgare främja demokratiskt sinne- lag och verkliga karaktärsegenskaper eller håller ej regeringen, i likhet med 1912 års andra kammare, snarare före, att omförmälda vid sidan av grundlagarna uppkomna institution bör väsentligen avskaffas, och kan något intresse från regeringens sida påräknas för denna angelägenhet?

2) Anser regeringen, att de civila ämbetsmännens paraduniformer, vilka varken behövas eller brukas i och för tjänsten, äro av några förnuftiga förhållanden påkallade eller håller icke regeringen, i likhet med 1908 års riksdag, snarare före, att det vid sidan av grundlagarna och lönerereg- ringarna uppvuxna bruket av dylika uniformer må kunna avskaffas, och kan det emotses, att det skarpa klander herr statsministern vid 1910 års remissdebatt riktade mot den dåvarande regeringen för dess beslut över förenämnda riksdags framställning i ämnet skall taga gestalt i ett verk- ningsfullt intresse för saken hos den nuvarande regeringen?

Beträffande det förra av dessa spörsmål, tillåter jag mig anföra följande.

De nuvarande s. k. svenska riddareordnarna leda som bekant — med undantag av Karl XIII:s orden — sitt ursprung från 1700-talet, serafi- mer-, svärds- och nordstjärneordnarna från 1748 och vasaorden från 1772. På framställning av rikets ständers sekreta utskott (vilket såsom skäl bland annat framhöll de utländska ordnarnas för stora lockelse för sven- ska män) utfärdades den 23 februari 1748 ordensstatuter, enligt vilka rid- dare skulle utnämnas genom sluten omröstning i rådet, varvid Konungen ägde 2 röster. Redan i 1751 års nya statuter ändrades emellertid formen för utnämmandet, så att denna befogenhet tillades i stället för rådet Konungen i ordenskapitel, så sammansatt som statuterna närmare an- giva. Sedermera har alltjämt rättigheten att utnämna riddare utövats av Konungen ensam och ej Konungen i statsrådet; något uttalande *här- utinnan* finnes emellertid ej i någon av våra grundlagar. I svensk grund- lag omnämnes riddare- eller ordensväsendet endast i 39 § regeringsformen på tal om, vilka befogenheter, som ej få utövas av regent under Konungens utrikes resa (eller sjukdom 41 §). Det heter nämligen där, att regent ej äger »adligt stånd och värdighet förläna eller till grevligt och friherrligt stånd upphöja eller *riddarevärdighet* utdela».

Med vad jag nu anfört har jag velat visa, att, när interpellanten för- menat, att ordensinstitutionen i Sverige uppkommit vid sidan av grund- lagarna, detta knappast är riktigt, då den ju genom uttryckligt uttalande i 1809 års regeringsform förutsattes såsom befintlig, i det att nämligen som sagt för ett visst fall en föreskrift gives, att ordensvärdighet *icke får ut- delas*.

Anmärkas må emellertid, att enligt gammal hävd Konungen i statsrådet utdelar en del medaljer, som ej hava något med riddareväsendet att skaffa. Dessa hava ofta karaktären av ett samhällets och offentlighetens erkännande av en viss behjärtad handling.

Ordensväsendet existerar som bekant i alla europeiska länder med undantag av Schweiz och Portugal; i det sistnämnda landet avskaffades det i samband med införandet av det republikanska statsskicket. Av utomeuropeiska länder förekommer det även i flera republiker, dock ej i Nordamerikas förenta stater. I de främmande länder, där ordensväsendet förekommer, utdelas också oftast ordnar i samma utsträckning som hos oss och understundom i större. I England tilldelas ordnar i mycket mindre skala än i andra länder, men däremot i så mycket större utsträckning vissa medaljer; ordnar bäras dock där endast rent undantagsvis till civil dräkt. Franska republikens regering har i sin hand att utdela förutom hederslegionens fem grader icke mindre än ett fyrtiotal ordnar och medaljer.

Efter dessa erinringar skall jag nu övergå till att redogöra för de grunder, efter vilka svenska ordnar pläga utdelas.

Beträffande ordensutmärkelser till landets egna medborgare kan jag fatta mig kort. Det är ju allmänt bekant, att ämbetsmän, civila och militära, hos oss i allmänhet erhålla ordnar enligt vissa regler allt efter ämbetsställning och ämbetsålder.

Vad övriga medborgare angår, finnas icke några sådana regler. Skall man bilda sig ett omdöme om ordensväsendets olika sidor, bör man emellertid bland de mångskiftande anledningarna till ordensutmärkelser icke förbise den, som ligger i uti handling ådagalagt intresse för ett eller annat allmänt ändamål — exempelvis vetenskapliga företag av kostsam natur, kongresser o. s. v., liksom även fromma stiftelser.

Något vidlyftigare skall jag redogöra för utdelningen av svenska ordnar till utlänningar — detta särskilt därför att jag trots mig finna, att denna sida av ämnet, vilken likväl, såsom jag senare skall få tillfälle understryka, nog är den utan jämförelse mera viktiga, av dem, vilka ivra för ordensväsendets avskaffande, icke rönt mycken uppmärksamhet. På sätt var och en kan av statskalendern inhämta, tilldelas ordnar åt främmande länders medborgare i ganska rikt mått — vissa ordens kategorier upptaga till och med flera utlänningar än svenskar. Det kan då vara av intresse att göra sig reda för vilka grunder, som tillämpas vid dessa omfattande förläningar. I sådant syfte har jag förskaffat mig kännedom om de anteckningar, som förts vid två tillfällen under innevarande år, då ordnar i stort antal tilldelats utlänningar, nämligen den 2 januari och den 10 mars. Dessa anteckningar upptaga för varje utlänning orsaken till densamma, och med ledning härav får man således en god bild av vilka synpunkter, som göra sig gällande vid dessa utnämningar.

Begynner jag då med den 2 januari, finner jag, att av då verkställda ordensutnämningar några utgjorde tacksamhetsbevis för ceremoniella tjänster. Så hade vår envoyé i Berlin officiellt bevistat en begravning vid ett av de tyska hoven och vid detta tillfälle uppvaktats av en tysk officer, som därför erhöll en orden. Representationen vid kejsarens av Japan begravning föranledde ett par ordensutmärkelser. En liknande anledning i Belgien föranledde även en utnämning.

Vidare förekomma två ordensutmärkelser till olönade konsulter. Våra olönade konsulter och generalkonsulter i främmande land, uppgående till

ett antal av över 500, pläga efter en tids tjänstgöring eller vid avgång erhålla ordensutmärkelse som ett tacksamhetsbevis.

En annan kategori är den, som utgöres av utlänningar, vilka vid flera tillfällen tillhandagått våra beskickningar i utlandet — och därigenom även svenska staten eller åtskilliga av dess medborgare — med värdefulla tjänster. Av sådan anledning dekorerades vid det nu ifrågavarande tillfället sekreteraren hos den japanske utrikesministern ävensom en argentinsk ämbetsman.

Som bekant, förekommer det ofta, att våra officerare för studier av främmande länders försvarsväsenden vistas utomlands. Det tillmötesgående, som därvid visas dem, plägar föranleda tacksamhetsbevis i form av ordnar. Den 2 januari erhöll sålunda en dansk överste, som gått en utkommenderad svensk överste till handa, en orden. Vår militärattachés beivstande av de danska fälttjänstövningarna var orsak till en dansk kapstens dekorerande. Två belgiska militärer dekorerades med anledning av en svensk kapstens studier i Belgien, en annan svensk kapstens studieresa till Tyskland medförde dekorerande av en tysk militär, svenska militärers närvaro vid de franska höstmanövrerna föranledde ordensutdelning till tre franska militärer. Den vänlighet, varmed skeppsgosseavdelningen mottogs vid sitt besök i Riga, föranledde en ordensutmärkelse till en rysk officer och utdelning av medaljer till fem ryska maskinister. En svensk marinofficers studier å olika ställen i Tyskland föranledde ordensutmärkelser till några tyska marinofficerare, visad gästfrihet vid Oscar II:s besök i Stettin ordensutmärkelser till denna stads överborgmästare och borgmästare.

Men utom de nu nämnda ordensförläningarna ägde ifrågavarande dag den 2 januari en stor mängd andra av de mest olikartade anledningar rum.

Så finner man en tysk bokförläggare dekorerad på grund av ådagalagt intresse för svensk litteratur, en dansk apotekare för tjänster, bevise svenske apotekare, en österrikisk-ungersk konsul för gåvor till kungl. biblioteket, generaldirektören för norska statsbanorna för samarbete med svenska statsbanorna, en norsk kapten för tillmötesgående mot svenskar i Narvik, en tysk ämbetsman för förtjänster om färjleden Trälleborg—Sassnitz, en annan tysk ämbetsman för förtjänster om en annan trafikfråga, två handlande i Brasilien för förtjänster om hemscaffandet av nödlidande emigranter från Brasilien, en argentinare för förtjänster om svenska sektionen vid en konstutställning i Buenos Ayres och en fransman för liknande förtjänster, en argentinsk ingenjör för tjänster mot den svenska hjälpföreningen i Buenos Ayres, en österrikisk-ungersk ämbetsman och en direktör för handelsmuseet i Wien för tjänster vid generaldirektörens i kommerskollegium resa för studium av handelsärendens administrativa handläggning, en dansk professor, som anlitats såsom sakkunnig i fråga om en svensk ämbetsstillsättning, en tysk ämbetsman för hjälp åt departementalkommittén, en tysk professor för välvillig hjälp åt en svensk docent vid dennes studieresa, en annan tysk professor, rektor vid veterinärhögskolan i Berlin, för tjänster mot svenska studerande vid samma högskola, tyske residenten i en afrikansk besittning för tjänster åt en svensk vetenskaplig expedition, en fransk diplomat i Teheran för vård om svenska intressen i Persien och särskild välvilja mot de svenska gendarmeriofficerarna därstädes.

Övergår jag så till ordensutdelningen den 10 mars — det andra av de utav mig exempelvis valda tillfällena — finna vi, att även då ett avsevärt

antal utlänningar erhöilo ordensutmärkelser. Den gången förekommo blott tre ordensförlänningar av mera ceremoniella skäl. Några utmärkelser på grund av militära studieresor förekommo alls icke. Däremot blevo en tysk och en österrikisk ämbetsman dekorerade för upprepat tillmötesgående mot våra beskickningar i Berlin, respektive Wien.

I övrigt förekom följande. Den bekanta, med anledning av Malmslättsolyckan tillsatta järnvägscommissionen hade gjort en studieresa i Preussen och därunder rönt mycket tillmötesgående, vilket föranledde ordensutmärkelser till fem preussiska järnvägsämbetsmän. En preussisk ämbetsman erhöil en utmärkelse för förtjänster om svenska lantmåteriväsendet, en dansk medborgare för förtjänster om svensk industri, en dansk amtsveiinspektor för tillmötesgående vid vägcommissionens studiebesök i Danmark, två danska köpmän och en dansk premiärlöjtnant på grund av visad välvilja vid jubileumsskyttetävlingen i Köpenhamn, en rysk medborgare för förtjänster om den svenska hydrografisk-biologiska kommissionen, en fransk medborgare för förtjänster om svensk järnexport, en framstående svensk-amerikan, en borgmästare i en amerikansk stad för främjande av svensk export — denna anledning till ordensutmärkelse åt utlänning lär för övrigt allt oftare förekomma — en professor i Jerusalem, tillika svensk generalkonsul därstädes, för förtjänster om svenska Jerusalemsföreningen, en egendomsägare och en läkare i Bolivia för förtjänster om Nordenskiölds vetenskapliga expedition till Bolivia 1908—1909.

Efter att sålunda hava redogjort summariskt för ordensutdelningarna inom landet och mera utförligt för ordensförlänningarna till utlänningar, skall jag nu upptaga till besvarande det av interpellanten framställda spörsmålet i denna del, vilket i själva verket innesluter två olika frågor. Först begär nämligen interpellanten att få veta, huruvida regeringen anser, »att ordensväsendet är ägnat att hos landets ämbetsmän och övriga framskjutna medborgare främja demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper». Det förefaller självklart, att, såsom denna fråga blivit formulerad, den givetvis av var och en, till vilken den riktades, måste besvaras med nej. Ingen har väl någonsin ens ifrågasatt, att ordensväsendet skulle vara särskilt ägnat att främja demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper. Då interpellanten i det andra ledet av spörsmålet önskar veta, huruvida regeringen håller före, att ordensinstitutionen bör väsentligen avskaffas och huruvida något intresse kan från regeringens sida påräknas för denna angelägenhet, skulle det således vara lätt att svara härpå, ifall man, såsom interpellanten också synes ha gjort, utgår från att allt, som icke särskilt främjar demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper, bör avskaffas. Men saken är nog ej fullt så enkel. För att besvara detta andra led av frågan, bör man väga mot varande de nackdelar, som ordensväsendet innebär, och de fördelar det möjligen erbjuder.

I förra avseendet skulle man måhända kunna säga, att ordensväsendet i viss mån giver ett synligt uttryck åt den klasskillnad, som kan förefinnas i samhällena. Man kan vidare vara ense därom, att, där ordensväsendet bidrager att framkalla eller utveckla vissa personliga egenskaper hos bärare av eller strävare efter ordnar, dessa egenskaper närmast torde vara fåfänga och benägenhet för flärd. Däremot skulle det säkerligen vara en stor överdrift att påstå, att ordnar ha någon ovillkorlig verkan till det dåliga på dem, som erhålla sådana. Erfarenheten visar

fastmera, att även medborgare, som mottagit ordnar, kunna bevara både demokratisk sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper.

Beträffande ordensväsendets kreditsida får man icke underlåta taga hänsyn till vad jag nyss antydde rörande de reella tjänster i form av understöd och bidrag till behjärtansvärda ändamål, vilka understundom finna sin belöning i form av en ordensutmärkelse. Men kreditsidans huvudpost är dock alldeles givet att finna i de utrikes ordensförläningarna. De anförda exemplen torde visa, i vilken betydande utsträckning och för vilken mångskiftande mängd av åt vårt land eller dess invånare bevisade tjänster ordnar utdelas till främmande länders medborgare. Man inser lätt, huru svårt det kunde vara för oss att icke hava sådana tecken till erkänsla att utdela. Säkert är, att de av våra landsmän, som vid utförande av offentliga uppdrag eller på studieresor o. s. v. blivit välvilligt bemötta och rönt särskilda tjänster av utlänningar, pläga visa synnerligt intresse för att deras utländska hjälpare skola erhålla en orden. Och jag kan tillägga, att sådant intresse understundom tager sig enträgna uttryck även hos personer, vilka själva icke mottaga ordnar.

Det behöver knappt påpekas, att man naturligtvis icke kan bibehålla ordensväsendet allenast för utlänningar. En sådan anordning skulle uppfattas såsom innebärande en ringaktning för utlandet och högst betydligt sänka ordnarnas värde såsom tacksamhetsbevis för gjorda tjänster.

På den ärade interpellantens spörsmål, huruvida regeringen anser, att ordensinstitutionen bör väsentligen avskaffas får jag efter det anförda svara, att, därest fråga vore om att över hela världen avskaffa ordensväsendet, en sådan åtgärd helt visst kunde vara mycket tilltalande. Men frågar man däremot, huruvida det för ett litet folk som vårt med synnerligen stora, alltjämt sig ökande internationella intressen och förbindelser skulle vara lämpligt att avskaffa ordensväsendet, medan det överväldigande flertalet andra länder bibehåller detsamma, är regeringen icke beredd att besvara en sådan fråga jakande.

Vad angår herr Lindhagens andra spörsmål, kan jag fatta mig kortare. Jag skall inskränka mig till att säga, att lika litet nu som 1910 finner jag civila paraduniformer vara av några förnuftiga förhållanden påkallade. Jag anser tvärtom, att det riktigaste vore, om alla civila uniformer avskaffades med undantag av sådana, som äro erforderliga för vissa tjänstemän — exempelvis järnvägs-, post- och telegraftjänstemän i och för själva tjänsteutövningen.

Mina kolleger dela mitt intresse för en reform, men i vad mån och huru snart detta regeringens intresse kan leda till något resultat, beror på omständigheter och hänsyn, på vilka jag icke nu kan närmare inlåta mig.

Härpå yttrade

Herr Lindhagen: Jag skall be att få tacka statsministern för svaret. Det blev ungefär, som jag väntat det, och det var också nog svårt att svara på annat sätt.

Nu vill jag emellertid litet ingå på själva saken, oavsett den hänsyn, som en regering säger sig nödgas taga till dolda makter, och då skall jag be först att få säga några ord med anledning av svaret, i vad det avsåg ordensväsendet.

Nu har jag hört någon säga, att dessa frågor voro visserligen ganska intressanta, men att det i alla fall vore en liten sak. Jag har verkligen väckt den på tal därför, att jag ansett den vara en i sitt slag mycket stor

sak. Det är nämligen en symbol för någonting, som icke är riktigt, och det verkar genom efterföljandets makt, och det leder till, såsom herr statsministern mycket riktigt erkände, att ingalunda främja ett demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper. Har man således den utgångspunkten, bör man också, tycker jag för min del, draga konsekvensen litet modigare, särskilt en frisinnad regering, än som gjordes av den siste talaren. Det är en stor sak, att även på de högsta posterna det ådagalägges, att man vill taga bort vad som här är i fråga. Det visar sinnelaget icke blott i denna fråga, utan ett sinnelag, som hos folket i allmänhet väcker förtroende. Vill man verkligen börja att göra något på detta område, där regeringen verkligen har i sin hand att göra något, och på samma gång taga bort någonting, som är en symbol för vrångheten i det nuvarande samhällslivet, då kan man också vänta av ett sådant sinnelag ett fortsatt modigt framåtgående även på andra områden. Det väckte exempelvis stor tillfredsställelse, när i Danmark dess första frisinnade regering började sin regering med att helt enkelt avlägga statsrådsuniformen och säga: »Den där bry vi oss icke om att bära». Därmed var den saken avgjord.

Nu har emellertid herr statsministern till förmån för att ordensväsendet fortfarande skall äga bestånd, anført för det första, att hela världen i det närmaste har ordnar och att man bör väga ordensväsendets fördelar och nackdelar mot varandra. Det kommer således till ett vägande. Jag tycker, att här icke borde, åtminstone ej för en vänsterregering, förekomma ett dylikt tvivlande. Jag kan icke finna annat, än att detta väsende är ett utslag av ockret på den allmänna fåfången och således bidrar att skapa ett svalg mellan högsta regeringsfullkomligheten och folket. Nej, det bör icke få finnas här något vägande å ena eller å andra sidan, utan vi böra säga ifrån, att detta skall bort.

I en serie små skrifter, kallade svenska folkets öresskrifter, utgiven på Folkupplysningsföretagets förlag 1897 och redigerad av en medlem av den nuvarande ministären, nämligen dess krigsminister, bär en publikation titeln: »Bort med ordenshumbugen!» I denna finnas många och kraftiga utsagor, såsom jag tycker det bör låta. Men jag vill icke återgiva några av desamma, fastän det vore nog så intressant, då det skulle föra alltför långt, men jag vill säga, att den skriften såsom en sammanfattning av det hela även slutar med orden: »Bort med ordenshumbugen!»

Nu är det emellertid ganska underligt i alla fall med dessa skiftningar i livet. När man börjar så sunt och sant, varför kan man då icke följa sin en gång intagna ståndpunkt i en för hela folket så lättfattlig sak? Varför skall makten så demoralisera oss? Det gör den i alla fall, det måste väl ändå herrarna medgiva. Kan det dock icke tänkas någon gång, att det måste komma därhän, att utövandets av makt och mottagandet av maktbefogenheter kunna ske med bibehållande av vakthållningen kring ungdomens ideal? Så länge det icke går, är det icke värt att tala om genombrott. Det blir något perfektum, något förflutet, över dem alla.

När nu herr statsministern här vägde nackdelar och fördelar mot varandra, uppräknade han följande skäl, varför ordensväsendet, såsom jag uppfattade det enligt hans uppfattning, tills vidare borde bibehållas.

För det första, säger han, är det icke alltid sagt, att den, som får ordnar, därigenom förlorar sitt demokratiska sinnelag. Det är ett av skälen. Ja, att rannsaka hjärtan och njurar är icke så lätt att göra, men jag undrar i alla fall, om icke den där granne mannen med ordnarna skulle komma

litet närmare det demokratiska idealet, ifall han vid de stora festligheterna eller tilldragelserna finge uppträda i sin enkla svarta frack, utan att man på hans person hänger allt detta lull-lull, så att man ofta icke ser, vart själva människan tar vägen.

Men det är en annan sak, som man härvid måste tänka på, nämligen att det allmänna tänkesättet på höjderna i gemen demoraliseras, och det i ganska hög grad, av detta ordensväsende. Som bevis kan jag anföra en liten av mig känd episod från ett ämbetsverk. Där utnämndes det en gång en chef, och när han kommit dit och hållit sitt tal och hade varit där ett par tre dagar, var den första kommunikation han fick med kollegiets främste eller vad man skall kalla dem, som sutto där och jämte honom avgjorde ärendena, att en av de allra förnämsta där, en klok och rätträdig, skicklig och hygglig person, vände sig till honom och sade följande: hör du, kära bror, du skulle kunna göra dig ofantligt populär i detta verk, ifall du lagade så, att vi finge vår orden något tidigare än nu. Jag frågar: vittnar icke detta i alla fall om vilket gränslöst förstörelsemedel i själva verket detta ordensväsende är — denna uppfinning av den ärfvliga regeringsmakten — vars syfte, såsom Nordisk familjebok säger, varit att skapa en vakthållning omkring konungamakten. Däri har Nordisk familjebok alldeles rätt, ty detta är den egentliga, historiska grunden till detta ordensväsendets uppkomst och avsikten med detsamma.

Vidare fann herr statsministern det vara så utomordentligt bra att ha dessa ordnar för att därmed kunna belöna utlänningar. Det tycks alltså, som om man icke behöfde ta hänsyn till att vi demoralisera oss själva, bara vi kunna belöna utlänningarna; att de taga skada, gör naturligtvis ingenting i denna protektionistiska tid, då den satsen gäller, att man endast skall taga hänsyn till det egna landets invånare och icke till andra lands. Nu vill jag emellertid säga, att detta kan icke vara annat än en ofantligt obetydlig synpunkt. Det är väl någonting, som får falla till marken inför allt det andra. Och för övrigt vill jag framhålla, att Amerika t. ex. icke har något ordensväsende. Hur bär man sig åt där? Jo, man reder sig ändå, och jag tror icke, att det skall lyckas att införa något ordensväsende i Amerika bara av hänsyn till utlandet.

Det var kanske på den saken, herr statsministern tänkte, då han kom med det tredje och sista skälet, att det särskilt för ett litet land icke duger att nu avskaffa ordensväsendet. Ja, men varför skall icke ett litet land kunna avskaffa det, när ett stort land icke anser sig behöva det? Varför skola vi mer än andra behöva förstöra oss med en sådan sak? Är det icke tvärtom så, att det just för ett litet land är av vikt att avskaffa ordnarna, då det väl särskilt för det lilla landet är viktigt att samla sina moraliska egenskaper okränkta på bästa sätt. Därför är det för ett litet folk kanske ännu viktigare, åtminstone lika viktigt som för stora, att avskaffa ordensväsendet.

Det är verkligen en ganska trist historia detta. Jag har emellertid ingenting vidare att tillägga, än att jag skulle be att få ytterligare återropa de av mig nyss omnämnda maningsord, som i upplysningssyfte spredos av den tidsålder och de kretsar, där den nuvarande liberala ministärens vagga stod. De maningsord man då riktade till folket, lydde som sagt: »bort med ordenshumbugen».

Jag övergår nu till frågan om *paraduniformerna*. Som herrarna kanske erinra sig och vi fingo meddelat nu av herr statsministern, förhåller det sig på det viset, att riksdagen år 1908 hos Kungl. Maj:t begärde, att parad-

uniformer, som endast användes vid lyxtillfällen och utom tjänsten, skulle avskaffas. Det var en princip och det stod ock i ett visst slags sammanhang med lönerogleringarna; meningen var, att de unga tjänstemännen icke skulle vara tvungna att skaffa sig uniformer. Dessa ha också i viss mån enahanda nedbrytande betydelse som ordnarna, om än kanske icke lika stor. När denna skrivelse kom till den förra ministären, undrade man ganska mycket, hur den skulle göra. Den fann sig emellertid och uttärade blott en förordning, som förklarade, att det fanns icke något tvång att bära uniformer. Nu är det emellertid så, att tvånget naturligtvis ligger i bruket, i fålängan och i kraven hos de äldre, att de yngre icke skola protestera och visa sitt demokratiska sinnelag. Denna förordning var sålunda helt naturligt utan verkan.

För att belysa detta, skall jag be att få taga en bild från mitt eget ämbetsverk. När denna förordning kom ut, ansåg jag mig, då jag varit med om att få fram denna skrivelse, böra föreslå kamraterna, att vi då skulle taga Konungen på orden och låta bli att bära dessa tråkiga och meningslösa uniformer, som vi draga på oss för syns skull den 2 januari varje år, det enda tillfälle, då vi ha dem i tjänsten; därjämte bruka de ju användas endast vid bröllop, kungliga festligheter och dylikt. Men det visade sig då, att denna reform ännu icke mognat i detta verk, det var icke någon, som ville gå med på det. Men jag sade, att jag för min del ville utnyttja statsmakternas besked. Jag hade förut icke velat bråka, men då nu regeringen sagt, att man kunde låta bli uniformen, och riksdagen önskat det, var det min bestämda föresats att icke uppträda i uniform vidare. Nå, följden blir, att den 2 januari sitter borgmästaren där i civil frack, och alla de andra äro uppsträckta i paraduniform. Nu har det emellertid kommit in en upprorsanda i detta verk. Sista gången var det en av rådmännen, som förklarade: nu bär jag inte uniformshatt längre. Den 2 januari detta år såg det därför ut på följande sätt: vi sutto där i ofantlig prakt med överståthållaren såsom hedersgäst. Den senare har sin hatt i borgmästarens tambur, själv sitter borgmästaren i civil frack, under det att alla de andra äro klädda i uniform och ha sina trekantiga hattar placerade som två långa slaglinjer av F-båtar framför sig på bordet, alla utom en rådmän, som har sin hatt hemma. På det sättet ser man i alla fall, att det går framåt.¹

Nu vill jag övergå till ämnet och citera slutorden i det anförande, vår nuvarande statsminister höll vid remissdebatten 1910, och som utgöra en ytterligare bekräftelse på vad jag tillät mig påpeka vid den uteblivna dechargedebatten i år, nämligen den — — — jag vill inte använda ordet humbug, ty det är inte parlamentariskt, men i alla fall någonting sådant där, som ligger bakom hela denna politiska turnering mellan olika politiska partier. Då gällde det naturligtvis att klämma åt herr Lindman grundligt. Och det tog sig följande uttryck. Efter att ha vidlyftigt refererat saken och framhållit, att riksdagens mening varit ett verkligt upphävande av rätten till att bära paraduniform, heter det: »Det kan således vara av betydelse för dem, som hava något intresse för politisk psykologi, att konstatera, att civilministerns reformiver stannar långt bakom Första kammarens, åtminstone då det gäller avskaffande av onödig lyx och flärd».

Jag måste säga mig, att det förefaller påtagligt, att man med detta

¹ Nu äro de flesta hattar bortlagda och inemot halva antalet rådmän begagna civil dräkt. De yngre rådmännen lägga sig ej till med uniform, icke minst av sparsamhetsskäl.

cirkulär icke vunnit någonting. Ett bevis därpå var, att, trots Lindmanska ministärens förklaring, vid fester föreskrevs, att civil paraduniform skulle användas. Genom påpekande av Dagens Nyheter blev detta sedan ändrat, så att när man nu inbjudes till dylika tillställningar, kan man bära antingen uniform eller civil frack. »Vad som blivit gjort har, såvitt jag kan förstå, endast blivit gjort för att man skall synas ha gjort något, men med bibehållande av det gamla», slutar herr Staaif sitt yttrande i ämnet vid remissdebatten.

Ja, det var nu ministären Lindman. Den gjorde då i alla fall någonting; om det också var för att »synas» ha gjort någonting, har den i alla fall verkat, att borgmästaren i Stockholm nu icke bär paraduniform. Men statsminister Staaif uti den liberala ministären, som fällde dessa skarpa ord, han vill inte ens synas ha gjort någonting, han gör ingenting alls.

Jo, det är verkligen sant, ministären har gjort något, enligt vad som berättats mig, förra året vid en stor bankett, riksdagsbanketten, tror jag det var. Den uppträdde nämligen då i lilla uniformen — det var väl en kompromiss. Nu får jag säga, att jag tycker verkligen, att skall man vid ett sådant tillfälle ha uniform, skall man väl ha full galauniform, men ministären uppträdde i den lilla uniformen. Detta var väl en kompromiss för tillfället. Då kunde man möjligen dragit den slutsatsen, att på detta skulle sedan följa ett fullkomligt avskaffande även av den lilla, så att man kom till ingen uniform alls. Men vad inträffade? Jo, i år har ministären uppträtt i stor uniform. Detta är väl ändå icke i överensstämmelse med statsministerns slutord i 1910 års remissdebatt? Det måste herrarna erkänna, vilket parti ni än tillhöra.

Ja, så komma vi till vad statsministern nu slutade med: »i vad mån regeringen kan göra någonting i denna sak, beror på omständigheter och hänsyn, som man nu icke närmare kan inlåta sig på». Ja, där ha vi den ärftliga regeringsmakten igen.

Nu är emellertid på det viset, att *ordnarna* äro icke föreskrivna någonstans och *uniformerna* icke heller föreskrivna någonstans. Herr statsministern sade, att det var oriktigt, då jag nämnde i min interpellation, att ordnarna uppkommit vid sidan av grundlagarna. Men man kan väl ändå icke påstå, att det behövs en grundlagsändring för att få dem avskaffade? Tvärtom, det exempel han anförde, visar, hur denna sak uppkommit och fått en ofantlig betydelse vid sidan av grundlagen. Det var nämligen så, att då 1809 års grundlag helt slarvigt skrevos, råkade penman att i en paragraf få in de ord, där det talas om, att regenten icke får utdela riddarevärdighet. Men att med ledning därav försöka få fram någon grundlagskaraktär åt ordensväsendet kan väl icke betraktas annat än såsom ett slaveri under de gamla formerna, ty det, som verkligen är ämnat att ha grundlagskaraktär, får väl dock en helt annan form än de ord, som herr statsministern citerade. Med andra ord, detta är någonting, som kan avskaffas när som helst, och som regeringen kan avskaffa när som helst, om den förklarar: »vi vilja icke vara med om det längre». Atminstone borde regeringsmedlemmarna själva kunna hålla sina händer rena från allt detta. Vad är det nämligen för det första för historia, att regeringen sitter i enskild statsrådsberedning och bestämmer, huru ordnarna skola fördelas? Vad ha herrarna för befogenhet att göra det? Det står inte någonstades i grundlagen. Det är att demoralisera regeringsmakten på det allra högsta. Regeringsmakten skulle icke alls ta befattning med denna sak. Vidare låta regeringsmedlemmarna behänga sig

själva med ordnar. Detta borde de icke heller göra, om de vore sina principer trogna, framför allt icke sedan de ju såsom politici kunnat se saken riktigt i sömmarna.

På samma sätt är det vidare med uniformerna. Statsrådet borde göra precis som den danska ministären, förklara: vi vilja icke använda dessa uniformer. Det är väl bra egendomligt, att särskilt inför andra kammaren, där man gett ett dylikt bragelöfte 1910, sedan komma och återtaga detta sitt löfte, samt att ena året uppträda i lilla uniformen och året därpå i den stora.

Detta allt visar just, hur demoraliserande denna sak är även på de mest förståndiga, förtjänta och rättrådiga män.

Bilaga B.

Ledare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 29 nov. 1926.

Tag bort det.

Den överenskommelsen lärer fordom ha funnits mellan de svenska tidningarnas ansvarige utgivare, att de icke skulle mottaga några ordens-tecken. I vilken form detta avtal träffats kan vara ganska likgiltigt, huvudsaken är att det länge hölls i helgd. På senare tid har det påtagligen fallit i glömska. Den ene efter den andre av de stora tidningarnas huvud-redaktörer har mottagit nådevedermälen.

Syftet med den överenskommelse som en gång ingicks var givetvis att se till, att det fria ordets män icke råkade komma i obligation till någon viss regering. Det förefaller kanske litet barnsligt att lägga vikt vid sådant. Den tiden voro emellertid tidningarna allmännare än som nu är fallet, den enskilde utgivarens språkrör. Att ett parti ägde tidningar och tog redaktörer i sin sold, som nu är förhållandet inom socialdemokratien, var då okänt. Det fordrades på den tiden icke heller så stora kapital för att driva en tidningsaffär, att företagen lockade till kapitalplacering och blevo föremål för spekulation. Därför kunde det löna sig på ett helt annat sätt då än nu att ställa sig väl med en tidningsutgivare. En vacker orden att pryda fracken med var nog ingen dålig förespråkare för den välvilliga uppfattning av en regerings göranden och låtanden, som kommer till synes i benägenheten att i spalterna tänka och tala väl därom och tyda allt till det bästa.

Förhållandena äro mera invecklade nu än de voro då. Dock kan det svårligen förnekas, att det hade varit mera stil på att hålla fast vid den gamla överenskommelsen än att låta den falla. De tidningsmän som mottagit ordnar, ha avhänt sig kritikrätten icke blott mot ordensskicket utan jämväl mot oskicket. Det är skada. Ty uppenbarligen har den fara för att slå över i det löjligen som alltid lurar i ordensväsendet på senare tider förverkligats. Det drivs mycket ofog på området. Det är fråga om det längre lönar sig att försöka dämna upp för missbruket. Man måste nog taga steget fullt ut och avskaffa ordensväsendet helt och hållet.

Den nytta, som kan utdragas därur, är tvåfaldig. Dels honoreras enligt vedertaget bruk med ordnar de tjänster, som utlänningar bevisat landet.

Det är en lättvindig och bekväm utväg. Det kan vara lika kinkigt att finna någon ersättning härför, som att hitta något att sätta i stället för de drickspengar, vilka i livets andra förhållanden hålla tjänstaktigheten i form. Dels skapar man med ordnarnas hjälp mecenater av folk som annars icke känna några obetvingliga anlag för kallet. Även på den obekvämate materia kan ibland med fåfångans hjälp sättas mecenatfason. Våra museimän skulle säkert bli förtvivlade, om det förmenades dem att dressera våra rikmän till konstälskare med ordnar som vovvar med sockerbitar.

De få bli förtvivlade. Det finns nog ingen annan utväg. Det blir ju för löjligt, då snart sagt varje ordenstecken kan förvärvas efter en viss taxa. Utmärkelsen kan i så hänseende fullständigt ersättas av taxeringskalendern. Det är staten ovärdigt att ockra så grovt på den mänskliga fåfången. Även då förtjänsten skall belönas råkar man in i rena orimligheter. Varje ämbetsman, som icke skämmer ut sig alltför offentligt, huggas i tur och ordning med nådevedermäle. En professor får tjäna så och så många år, en lektor, en landsfiskal så och så många för att få decorationen. Det blir sällan mer än en blygsam trissa. Pojkarna i utrikesdepartementet däremot se samtliga ut som vandrande julgranar, när de få fracken på sig.

Alla som ha något inflytande på förlåningen av ordnar äro överflupna av narrar som gnöla efter dem, fler ordnar, större ordnar, finare ordnar. Ministrarna belägras av ordenshungriga. Deras tid och tankar tagas i beslag av dessa ärenden, medan de väl kunde behöva samla dem om andra uppgifter.

Den mänskliga fåfången avskaffas förvisso icke med ordensväsendets bortsopande. Men den kan tvingas att manifesteras på ett något mindre löjeväckande sätt. Den bör få arbeta i ett något värdefullare material än ordensväsendet erbjuder. Den fåfånga som sysslar med detta bjäfs är ovanligt renodlad. Den saknar t. o. m. samband med det fastare stoff, i vilket dock ärelystnaden älskar att arbeta. Missbruket har urholkat de som hederstecken tänkta prydnaderna till rena grannlåten. Det är endast vedertagen sed och slö eftergivenhet för den, som förleder riktiga karlar att låta kluta ut sig med sådant.

Som drickspengar åt utlänningar ha ordnar en uppgift — det skall medgivas. Men skulle man gå den medelvägen att upphäva ordnar för landets egna barn, men ha dem kvar för utländsk konsumtion, så kan det befaras, att de med dessa prydnader belönade utlänningarna finna det förbryllande, att de huggas med utmärkelser, som landets egna ha betackat sig för eller åtminstone äro förvägrade att ståta med. Ordarna förlorade därmed sin karaktär av belöning. Amerikas exempel visar dessutom på ett fullt övertygande sätt, att ett land kan påräkna det tillmötesgående som det åstundar, utan att låta någon stjärna hägra som belöning. Det enda raka är att låta bilan falla och klippa av alltsammans.

När ordnar delas ut massvis, som nu sker, förlora de sitt värde som utmärkelser.

När ordnar äro till salu efter fastställd taxa, förlora de varje skymt av att tjäna som det synliga tecknet på den medborgerliga dygdens uppskattning.

När en inrättning helt tagits om hand av den mänskliga fåfången, är det staten ovärdigt att befatta sig därmed. Fåfången måste finnas, men det anstår icke statsmakten att ockra på den.

Ordensväsendet har hemfallit åt löjet. Staten kan icke utan skada för egen auktoritet befatta sig med det som är löjligt.

Skulle icke regeringen kunna taga initiativet till ordensväsendets avskaffande? Det vore förvisso ingen omstörtande reform, som därmed skulle åstadkommas. Den vore dock icke alldeles betydelslös. Att avskaffa en förargelseväckande humbug är alltid tacknämligt.

Låt bilan falla.

Bilaga C.

Ur Dagens Nyheter den 24 jan. 1927.

Tyska ordnarna införas åter av republiken.

Presidenten utdelar ordnar och titlar för hela riket.

Ett medel att vinna terräng för republiken.

BERLIN, januari.

Man har ofta ironiskt förebrått tyska revolutionen att den i grund och botten icke varit någon revolution, utan på sin höjd en generalstrejk som omfattat även militären. När man erinrar sig att denna »revolution» glömt bort den första viktiga revolutionära punkten, förra maktinnehavarnas landsförvisning och beslagtalandet av deras egendom, kan detta omdöme icke helt och hållet jävas. Men man skulle icke vara rättvis, om man gjorde detta omdöme generellt. Man förstår först huru verkligt radikala skaparna av Weimarförfattningen voro, huru ivrigt de strävade efter att på spillrorna av den sammanstörtade kejsrerliga tomma stäten söka bygga upp något nytt, enkelt och borgerligt, då man granskar de krav som motståndarna till republiken och anhängarna av den gamla regimen framfört rörande reformering av riksförfattningen. Bakom kulisserna föres en häftig strid rörande en revision av Weimarförfattningen, vilken av högerkretsar betraktas med oblida ögon. Det är omöjligt att förutsäga utgången av denna strid.

Då och då blir det tal om vissa artiklar i författningen, vilka anses särskilt i behov av revidering. Sålunda har det just i dagarna blivit bekant att i det lagförslag rörande reform av riksförfattningen som inrikesministeriet sedan lång tid tillbaka håller på med även artikel 109 skall omändras — ja, så radikalt att den helt enkelt bortfaller. Vilken är då denna artikel i tyska republikens Magna charta av 1918 som tyska republiken år 1927 helt enkelt låter falla bort? Den lyder: »titlar få icke givas, såframt de icke beteckna ämbete eller yrke. De akademiska graderna beröras icke härav. Ordnar och hederstecken få icke av staten utdelas.»

Det är intressant att iaktta huru ett av rikets viktigaste departement sysselsätter sig med en sådan sak medan landet i själva verket står utan någon regering.

Skaparna av Weimarförfattningen hade mycket god anledning att infoga denna artikel i det verk genom vilket det nya och radikala Tyskland skulle uppbyggas. Den som kände Wilhelm II:s Tyskland vet att det det var titel- och ordensväsendets fasta borg. Den odecorerade betydde i Tyskland ingenting alls. Lyckades någon gång en personlighet av egen kraft och utan hjälp av de politiska kottierierna eller studentkårkottierierna

göra sig ett namn, skyndade man att förse honom med den titel som i de maktbävandes ögon var det enda kännemärket på en god medborgare. På detta titelväsen byggde icke minst den militära supremati som ledde till ett så ödesdigert uppdelande av nationen i militärt och »bara civilt». Yngste och grönaste löjtnanten var som bärare av en sådan titel »hoffähig», en stor man var det inte såvida icke hans andliga habitus gjorde det möjligt för honom att mottaga någon av dessa ordnar som medförde hoffähig-heten. Och vilken överväldigande massa titlar fanns det inte inom förvaltningskarriären! De började hos notarien, fortsatte med assessorn, regeringsrådet, överregeringsrådet, geheime överregeringsrådet till verkliga geheimeråd med tilläggs titeln excellens — vilket var det mest underbara någon tysk kunde tänka sig. Samma var förhållandet inom skolan, åtminstone vid de högre läroanstalterna, där varje lektor efter ett visst antal tjänsteår erhöll samma professorstitel som de akademiska lärarna. De lägre tjänstemännen hade sin titelhierarki. Man kunde där stöta på sådana saker som geheimebokföringsråd, vars innehavare pöste som geheimeråd — precis som ett geheimeregeringsråd.

Cirkusdirektören blev Geheimer Kommissionsrat.

Men titelsjukan och titelslöseriet inskränkte sig icke endast till tjänstemännen. Wilhelm II var ytterst frikostig med att ge titlar åt privatpersoner under förutsättning att de i gengäld kastade ut betydande summor på någon av hans majestäts kapphästar. Hovleverantörernas antal blev så stort att man därav skulle kunna sluta sig till ett oerhört slöseri vid kejsarliga hovet. Kommerseråd kunde vilken affärsman som helst bli, bara han ville kosta på sig något. Och om kommerserådet om några år kom med en ny donation eller stiftelse befordrades han genast till Geheimer Kommerzienrat. Kommissionsrat eller geheimer Kommissionsrat var en titel som med förkärlek gavs åt cirkusdirektörer. »Hemlig» var egentligen endast orsaken till att vederbörande erhöll en sådan titel. Man berättar en anekdot om en stor judisk bankir i Berlin, vilken kejsaren lät fråga om han ville mottaga en Rats-titel man tänkt ge honom. Bankiren svarade att den enda titel han satte något värde på kunde hans majestät likväl icke ge honom. Han skulle nämligen gärna vilja bli konsistorieråd — en titel som endast är förbehållen evangeliska prästmän.

Det skulle fylla en hel tidningsspalt att uppräknat alla de ordnar som kungen av Preussen kunde ge. De flesta funnos i första, andra, tredje och fjärde klassen, med krona, utan krona, med eklöv, med svärd, att bära vid ringen o. s. v. Man behövde endast vara kapten — aktiv eller i reserven — för att komma med i det mekaniskt arbetande ordensmaskineriet. Den stora ordensfesten inträffade årligen den 18 januari, då floder av ordnar välldes ut över landet. Utom de ordnar vilka kungen av Preussen utdelade — kejsaren kunde som sådan icke ge några, då riket icke hade någon självständig orden — funnos de som med rund hand östes ut av furstarna i riket. Då dessa ordnar gällde i hela riket, kan man lätt föreställa sig att det knappast fanns en tysk som icke hade ett ordensmärke i knappålet. Den som icke hade något att uppvisa tillhörde pöbeln. Kände kejsaren — fast det är svårt att tro det — till Schopenhauers skämtsamma anmärkning att staten betalar sina tjänstemän till hälften med kontanter och till hälften med titlar och ordnar? Röda Adlerorden fanns i fyra klasser, och högsta preussiska orden var den av Preussens första kung instiftade svarta Adlerorden. Det berättas att en person som hade beräknat få denna högsta

dekoration vid ordensregnet, men endast fick röda örnen av första klass förargad kastade korset på bordet med den vitsiga anmärkningen: där får du ligga tills du svartnar.

Ordensgycklet ett republikanskt vapen.

Detta ordensgyckel har Weimarförfattningen gjort ett slut på. De ordnar och titlar som redan givits kunde författningen icke ta tillbaka, men den stoppade utdelandet och förhindrade att några nya kommo till. Titeln blev — om man undantar de akademiska graderna — en tjänstebeteckning som man endast kunde inneha så länge man hade tjänsten. Det var ett radikalt försök att göra det kejsrliga Tyskland borgerligare. Men betraktar man problemet noggrannare finner man att tyska republiken genom att godkänna denna artikel i författningen gjort sig själv en björntjänst. Man hade visserligen hoppats att revolutionen år 1918 skulle bli en sinnenas revolution, eller åtminstone inleda denna. Men just i den punkten har den revolutionära rörelsen visat sig vanmäktig. Det borgerliga Tyskland har väl fått lägga band på sina maktpolitiska aspirationer från tiden före kriget, men i övrigt har det icke omskapats. Men hur skulle inte den tyska republiken ha vunnit borgardömet — och särskilt den väldiga tjänstemannahärens — hjärtan, om den icke hade försummat att mata borgare och tjänstemän med det de älska högst av allt: ordnar och titlar.

Jag erinrar mig ett samtal som jag för flera år sedan förde med Gerhart Hauptmann, som man förvisso icke kan misstänka för ordenshunger eller titelsjuka. Författaren påpekade då att republiken genom avskaffandet av ordnarna och titlarna berövade sig ett av sina bästa stridsmedel. Så kan också, enligt den jesuitiska grundsatsen att ändamålet helgar medlen, den frihetsälskande republikanen nu konstatera att republiken äntligen vill göra något, att den vill strö ut det gamla lockbetet för att vinna de borgerligas kärlek. Omständigheterna ha sört för att ett återfall till ordensfarsen under Wilhelm II är otänkbart — kejsaren, som var behängd med ordnar från magen till halsen, har ju spelat ut sin roll. Det gäller nu för riket att åt sig trygga rätten att förläna ordnar och titlar så att icke hela den gamla apparaten ute i delstaterna åter sättes i gång. Man måste se till att det åtminstone endast blir tyska ordnar och icke därjämte preussiska, bayerska, sachsiska, oldenburgska, waldeckska o. s. v.

Bayern föregår med gott exempel.

Den strid som utspelas bakom kulisserna gäller just detta. Bayern har redan genom att bryta mot riksförfattningen, vilket icke är något ovanligt för denna reaktionära och republikfientliga stat, återinfört titlarna. Vid nyårsskiftet slösades där lika frikostigt med titlarna som någonsin under de bortjagade furstarnas regeringstid. Titlar som Gewerberat, Arbeiterrat och Geheimer Arbeiterrat ha dykt upp. Naturligtvis har det också hänt att republikanskt sinnade arbetare avvisat dessa löjligen titlar. Inrikesministeriet i Berlin söker hindra dessa söndringstendenser genom att utarbeta ett lagförslag, som skapar riksordnar och drar upp fasta bestämmelser för deras utdelande. Det synes vara meningen att avvika från den Bismarckska riksförfattningens bestämmelser genom att ge statsöverhuvudet, d. v. s. rikets president, rätten att utdela ordnar och titlar för hela riket.

Tyskland har redan sett huru de tyska diplomaterna, för vilka efter revolutionen den odecorerade fracken varit det föreskrivna plagget, numera skruva sig i den s. k. skepparfracken med båthattar. Inom kort får Tysk-

land också uppleva huru åter ordens- och titelfloden väller ut över landet. Och som saken ligger till torde denna flod också bli till välsignelse för republiken.

Hans von Hülsen.

Bilaga D.

Vi Oscar, Med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götas och Vendes Konung, göra veterligt, att VI funnit för gott fastställa följande stadgar för Våra Serafimer, Svärds, Nordstjärne och Vasa Ordnar:

Allmänna bestämmelser.

- 1 §. Sveriges Konung är dessa ordnars herre och mästare.
- 2 §. Ej må Konungen hava makt att upphäva eller avskaffa dessa ordnar.
- 3 §. Till tronföljden berättigade prinsar av svenska konungahuset innehava genom födseln serafimerorden samt svärds- och nordstjärneordnarnas högsta grad.
- 4 §. Svenska män, som äro innehavare av någon av dessa ordnar, må ej utan Konungens tillstånd mottaga eller anlägga och bära någon utländsk orden.
- 5 §. Begär någon en orden för sig, vare ovärdig att den någonsin undfå.
- 6 §. Förutom ordenskapitlet äger ingen domstol eller rätt makt att döma riddare, kommandör, ledamot eller ordensämbetsman sina ordnar eller ridderliga förmåner förlustig.
- 7 §. Svenska riddare, kommandörer och ledamöter av dessa ordnar inbetala till skattmästarämbetet efter utnämningen den fastställda ordensavgiften.
- Samma föreskrift gäller norska riddare av serafimerorden, såvida de önska erhålla pensionsrätt inom denna orden.
- 8 §. Ordenstecknen, med undantag av dem för riddare med svärdsordens stora kors, få anläggas utan föregående dubning, såvida ej Konungen annorlunda för tillfället förordnar, och beror på envar av de utnämnda, huruvida han åstundar erhålla särskilt ordensbrev, i vilket fall detta beläggas med fastställd stämpel.
- 9 §. Därest Konungen finner för gott tilldela någon en ordensvärdighet med insignierna i briljanter, äger innehavare av sådan utmärkelse att bära sina briljanterade ordenstecken även efter utnämning till högre ordensvärdighet.
- Samma förhållande äger rum med ordenstecken vunna på slagfältet.
- 10 §. Ordenskedja tilldelas utlänningar endast såsom särskild utmärkelse.
- Utlänningar, vilka utnämnas till kommandör av första klass utan att innehava andra klass inom samma orden, tilldelas endast krasehan men ej kommandörsstjärna.
- 11 §. Avlidna svenska och norska riddares, kommandörers, och ledamöters ordenstecken återfordras genom skattmästarämbetet; avlidna utlänningars genom utrikesdepartementet.

Ordenskapitlet.

12 §. Ordensdagarna, på vilka ordinarie ordenskapitlet sammanträder, äro: måndagen näst före adventet samt den 28 april. Infaller den senare dagen på en helgdag, äger sammanträdet rum dagen därefter.

13 §. Vid ordenskapitels sammanträden är klädsel för dem, som därtill äro berättigade, stor uniform, hatt med svart plumet (på paraddagar med vit plumet) samt för militärer stor parad. I ordenskapitlet bäras de av Konungen tilldelade ordensutmärkelser; herrar serafimerriddare samt kommendörer med stora korset bära ordensbanden utanpå rocken.

14 §. Kallelse till ordinarie ordenskapitel sker genom tryckta meddelanden.

I Konungens, Kronprinsens eller övriga kungl. prinsars frånvaro föres ordet av kansleren samt, om han är förhindrad, av vice kansleren.

Prinsarna av konungahuset sitta i ordenskapitlet främst, sedan kansleren, vice kansleren, riddarna av serafimerorden samt därefter kommendörerna med stora korset och kommendörerna av första klassen av svärds-, nordstjärne- och vasaordnarna, inom varje orden i den ordning de blivit utnämnda.

Kommendörerna av andra klassen äga ej säte och stämma i ordenskapitlet.

15 §. I ordenskapitlet företagas till behandling de framställningar Konungen kapitlet förelägger, ävensom de förslag, som genom kansleren eller annan tillstädesvarande medlem väckas. Där redovisas för och rådgöres om ordenskassornas förvaltning samt fastställes det antal pensioner, som skall utdelas.

Vid ordinarie ordenskapitlet i november utses inom varje orden en revisor för att granska räkenskaperna och förvaltningen.

Revisionen skall vara verkställd till ordinarie ordenskapitlet i april, då anmälan därom göres.

16 §. Förutom de ordinarie sammanträdena hållas extra ordenskapitel för utnämningar inom de kungl. ordnarna, när Konungen så bestämmer.

17 §. För överläggning angående ärenden, som uteslutande röra endera av de kungl. ordnarna, låter Konungen kalla denna ordens medlemmar till särskilt ordenskapitel, där ordförandeplatsen intages i överensstämmelse med vad ovan stadgas.

Pensioner.

18 §. Till åtnjutande av serafimerpension äro berättigade de svenska och norska riddare samt ledamöter av serafimerorden, som erlagt den stadgade ordensavgiften, i den ordning de uti matrikeln finnas upptagna. Pensionsberättigade riddare eller ledamot, som åtnjuter pension inom någon av de övriga ordnarna, frånträder denna pension, när han börjar uppbära serafimerpension.

Kommendörer av svärds-, nordstjärne- och vasaordnarna, som erlagt stadgade ordensavgifter, erhålla pensionsrätt i den ordning de i matrikeln finnas upptagna såsom kommendörer, dock må pension icke åtnjutas av andra än kommendörer med stora korset eller kommendörer av första klassen. Pension kan åtnjutas samtidigt från tvenne eller alla tre ordnarna.

Varder kommendör utnämnd till riddare eller ledamot av serafimeror-

den, behåller han sin pensionsrätt eller pension, om han sådan redan tillträtt, intill dess han i sin ordning erhåller pension inom sistnämnda orden.

Då pensionsinnehavare med döden avgår, upphör pensionen med den kalendermånads slut, inom vilket dödsfallet ägt rum.

Ämbets- och tjänstemän samt förvaltning.

19 §. Ordnarnas högste ämbetsmän äro: kansleren och vice kansleren; överofficianter äro: skattmästaren, sekreteraren, ceremonimästaren, banérföraren, underkansleren samt ordensbiskopen;

officiant är rikshärolden;

underofficianter äro: kamreraren, arkivarien, underceremonimästaren och registratorn.

Vid varje orden kunna tvenne härolder anställas.

20 §. Ordnarnas ekonomiska angelägenheter handhas av »Curatores Aerarii», enligt den för dem av Konungen i kapitlet utfärdade instruktion. »Curatores Aerarii» äro: kansleren, vice kansleren, skattmästaren samt en i ordenskapitlet inom varje av svärds-, nordstjärne- och vasaordnarna vald ledamot. Som sekreterare hos »Curatores Aerarii» tjänstgör kamreraren, vilken äger att föra räkenskaperna.

21 §. Kansleren och vice kansleren äro serafimerriddare samt bära som tecken av sina ämbeten kommandörsstjärna jämväl av svärds- och nordstjärneordnarna i kedja eller band om halsen samt vasaordens riddarstjärna av första klassen på vänstra sidan av bröstet, såframt de ej innehåva högre värdighet inom denna senare orden, i vilket fall därtill hörande ordenstecken bäras.

22 §. Skattmästaren, sekreteraren, ceremonimästaren, underkansleren och banérföraren skola vara kommandörer av första klassen eller kommandörer med stora korset av nordstjärneorden och bära såsom tjänstecken den större serafimerstjärnan om halsen i blått vattrat band av samma bredd som det, vilket bäres av kommandörer.

23 §. Ordensbiskopen har lika värdighet med andra biskopar samt skall vara kommandör av första klassen eller kommandör med stora korset i andliga ståndet av nordstjärneorden och bär, såsom tjänstecken, den större serafimerstjärnan i ett liknande blått vattrat band om halsen.

24 §. Skattmästaren skall hava nödig vård om medlen, i enlighet med vad den för »Curatores Aerarii» utfärdade instruktion föreskriver.

25 §. Sekreteraren skall uppsätta riddarbrev och allt annat, som efter kapitlets beslut bör utfärdas, hålla handlingarna i ordning, tillse, att de nyutnämnda riddarnas och kommandörernas namn samt deras utnämning- och dödsdag införas i matrikeln.

26 §. Ceremonimästaren övervakar, att alla inom kapitlet fastställa ceremonier iakttagas.

27 §. Underkansleren kallar i huvudstaden varande serafimerriddare och kommandörer av de övriga kungl. ordnarna till ordenskapitlets sammanträden.

28 §. Banérföraren har att iakttaga, vad den för honom utfärdade instruktion föreskriver.

29 §. Rikshärolden officierar vid alla ordens- och riksceremonier, håller matrikel över riddare och ledamöter av serafimerorden samt besörjer, att deras sköldar bliva målade. Då riddare eller ledamot med döden avgår, skall rikshärolden låta ringa i Riddarholmskyrkan på begravnings-

dagen samt tillse, att den avlidnes utnämnings- och dödsdag målas å vapenskölden, som därefter uppsättes i Ridderholmskyrkan.

30 §. Rikshärolden skall vara riddare av nordstjärneorden samt bär, som tjänstetecken i ett blått vattrat band om halsen, serafimerstjärnan på en medaljong. Då rikshärold erhåller nådigt avsked, tillåtes honom att, i stället för tjänstetecknet, bära den större serafimerstjärnan i samma band om halsen.

Vid högtidliga tillfällen bäres av rikshärolden över axeln, från höger till vänster, ett brett skärp av purpursammet försett med guldfransar samt kantat med en guldgalon. På skärpets framsida är fäst en med kungl. krona krönt, blå vapensköld, vari synes Sveriges tre kronor; på ryggsidan är broderad större kungl. krona. På skärpets rosett äro under ett kors anbragta serafimerordens härskris initialbokstäver I. H. S. omgivna av tre kronor, därunder trenne Kristi kors spikar. Skärpet är strött med konor. I handen håller rikshärolden en stav överdragen med purpursammet, strödd med kronor, tre och tre, samt krönt med en kungl. krona.

31 §. Underofficianterna skola vara riddare av nordstjärneorden och hava att ställa sig till efterrättelse de för dem utfärdade instruktioner. De bära, såsom tjänstetecken, till höger om riddarstjärnan en mindre serafimerstjärna i blått vattrat band av samma bredd som riddarstjärnans.

32 §. De kungl. ordnarnas samtliga ämbets- och tjänstemän med undantag av rikshärolden äro berättigade att, efter erhållet nådigt avsked från där innehavda befattningar, fortfarande bära de för dessa bestämda ämbets- eller tjänstetecken.

33 §. Samtliga tjänstetecken tillhandahållas av skattmästarämbetet utan avgift och skola efter innehavarens död återställas.

34 §. Ordenssigillen, såväl det större som det mindre, bestå av en vapensköld med Sveriges tre kronor, täckt med en kungl. krona och omgiven av serafimerordenskedjan. Där omkring läses: »Sigillum Ordinis Equestris Seraphinorum.» Det större sigillet åsättes endast ordensbrev.

Kungl. serafimerorden.

35 §. Denna orden, som består av endast en klass, är avsedd till belöning för dem, vilka genom sina tjänster till Konung och fädernesland gjort sig högst förtjänta och således blivit värdiga att bekläda rikets högsta ämbeten. Den må ock tilldelas främmande statsöverhuvuden, furstar eller andra utlänningar av synerligen framstående förtjänst.

36 §. Svensk man, som ej förut är kommendör av första klassen eller kommendör med stora korset av svärds-, nordstjärne- eller vasaorden, må ej utnännas till riddare eller ledamot av denna orden.

37 §. Antalet svenska riddare och ledamöter i andliga ståndet av denna orden må ej överstiga trettiotvå.

De, som med denna ordens riddarvärdighet kunna hedras, skola äga minst lika värdighet med generallöjtnant.

38 §. Konungen kallar serafimerriddare herre i alla ordenssamkväm, och ävenså kallas de herre samt riddare och kommendörer av kungl. Maj:ts orden i skrivelser från ämbetsverk och kollegier; och äga de rang näst efter statsrådets i tjänst varande ledamöter.

39 §. Nyutnämnd riddare eller ledamot bör till rikshärolden lämna en teckning av sitt vapen eller namnchiffer jämte valspråk. Efter riddares eller ledamots frånfälle uppsättes hans sköld i Ridderholmskyrkan.

40 §. När riddare eller ledamot avlidit, skall för honom ringas i Riddarholmskyrkan på begravningsdagen.

41 §. Serafimerordens insignier utgöras av kedja, stjärna och kraschan.

Kedjan, som bäres endast när befallning därom utfärdas, är sammansatt av elva gyllene serafihuvuden skiftesvis genom guldlänkar sammanslötade med elva blå, emaljerade patriarkalkors.

Stjärna består av ett vitt, i guld infattat, emaljerat kors med åtta uddar, försedda med gyllene knoppar. Mitt i korset, på en blå emaljerad glob, synas Sveriges tre kronor, samt mellan dem, i vit emalj, omgivna av en smal guldkant, ordens härskris initialbokstäver I. H. S. (Jesus Hominum Salvator) under ett vitt emaljerat kors. Nederst på globen stå trenne gyllene Kristi kors spikar. Globen är omgiven av fyra gyllene serafihuvuden samt mellan dem fyra gyllene patriarkalkors. På baksidan av globen synas i guld bokstäverna F. R. S. (Fredericus Rex Sueciæ) till åminnelese av konung Fredrik I, som återupprättat denna orden. Stjärnan är krönt med en emaljerad, gyllene kungl. krona, medelst vilken den häftas vid kedjan eller bandet.

Kraschan består av ett silverkors med åtta uddar försedda med knoppar. I korsets mitt är, inom en sirad guldring, en blå emaljerad glob lika med den å stjärnans framsida. Den är omgiven av fyra serafihuvuden mellan korsarmarna och fyra patriarkalkors, ett på varje korsarm.

42 §. Stjärnan bäres vid kedjan såsom ovan stadgas eller i ett brett, blått vatttrat band över axeln från höger till vänster. Kraschanen bäres på vänstra sidan av bröstet.

Ledamot av andliga ståndet bär stjärnan vid kedjan eller i ett liknande band om halsen och på vänstra sidan av bröstet den fastställda kraschanen samt på prästkappan en något större silverbroderad kraschan.

Jämte serafimerorden bäres av dem, som tillika innehava kommandörsvärdighet inom svärds- eller nordstjärneordnarna, av dessa ordnars insignier endast kommandörstjärnan i kedja eller band om halsen. Kommandör av vasaorden bär fortfarande de honom i sådan egenskap tillkommande såväl kraschan som stjärna.

Innehavare av endast riddarvärdighet, vare sig inom svärds-, nordstjärne- eller vasaorden, må fortfarande bära sina riddartecken.

43 §. Vid serafimerorden äro anställda tvenne härolder, en historiograf, tvenne kaplaner samt kanslister.

44 §. Härolderna bära den mindre serafimerstjärnan i ett smalt blått vatttrat band på vänstra sidan av bröstet.

45 §. Historiografen, som har att iakttaga, vad den för honom utfärdade instruktion föreskriver, bär den mindre serafimerstjärnan i ett liknande band på vänstra sidan av bröstet.

46 §. Kaplanerna, vilkas älligganden bestämmas av ordensbiskopen, bära den mindre serafimerstjärnan i guldkedja. Kanslisterna bära samma stjärna i ett smalt, blått vatttrat band på vänstra sidan av bröstet.

47 §. Därest härold, historiograf, kaplan eller kanslist förklaras vara riddare eller ledamot av svärds-, nordstjärne- eller vasaorden, äger han att fortfarande bära den mindre serafimerstjärnan till höger om sådan orden.

48 §. Deesutom är instiftad en serafimermedalj, avsedd att tilldelas personer, som gjort sig förtjänta genom verksam vård om fattiga och sjuka.

Kungl. svärdsorden.

49 §. Denna orden tilldelas officerare vid armén och flottan för tapperhet och framstående tjänster i krigstid samt för gagnande och långvarig verksamhet.

50 §. Inom denna orden äro följande värdigheter: kommendörer med stora korset; kommendörer, första och andra klass; riddare, första och andra klass samt riddare med stora korset, första och andra klass.

Dessutom är instiftat ett svärdsstecken för underofficerare och civilmilitära personer av underofficers rang inom armén och flottan samt en svärdsmedalj för manskap.

51 §. Ej må någon utnännas till kommendör med stora korset eller kommendör av första klassen, som ej äger minst överstes rang.

52 §. Till riddare utnännas krigsmän av officers grad, som i fredstid väl tjänat i minst tjugu år. Ett års tjänst i krig uppväger flera års tjänst i fredstid. Den, som i krig blivit sårad eller synnerligen utmärkt sig, må utnännas till riddare, utan avseende å den längre eller kortare tid han tjänat.

53 §. Svärdsordens insignier utgöras av: kedja, stjärna, kraschan samt svärd.

Kedjan, som bäres endast när befallning därom utfärdas, är sammansatt av elva i slidor varande, gyllene svärd, omvirade av gyllene bälten skiftesvis genom guldlänkar sammanhäftade med elva blå emaljerade hjälmar liggande på gyllene sköldar.

Kommendörsstjärnan består av ett vitt, i guld infattat, emaljerat S:t Andreaskors med åtta uddar försedda med gyllene knoppar. Mitt i korset, på en blå emaljerade glob, synas Sveriges tre kronor och mellan dem ett uppstående gyllene svärd. På globens baksida synes ett uppstående gyllene svärd, vars spets prydes av en gyllene lagerkrans. Längs globens överkant stå i gyllene skrift orden »Pro Patria». Omkring globen, mellan korsarmarna, stå fyra gyllene kronor. Vid korsets högra och vänstra sidospetsar hänga blottade svärd omvirade av gyllene bälten. Under den emaljerade, gyllene kungl. kronan, medelst vilken stjärnan häftas vid kedjan eller bandet, ses tvenne dylika i kors lagda svärd omvirade av gyllene bälten och likaledes tvenne å de nedersta uddarna.

Den kraschan, som bäres av kommendörer med stora korset, består av ett kors av silver med åtta facetterade uddar försedda med knoppar. I korsets mitt är, inom en sirad guldring, en glob, lika med den å stjärnans framsida. Mellan korsets armar äro, på från globen utskjutande strålar, anbragta fyra gyllene kronor. Den kraschan, som bäres av kommendörer av första klassen, är lika med den för kommendörer med stora korset men utan strålar mellan korsarmarna.

54 §. Kommendörer med stora stora korset bära stjärnan vid kedjan såsom ovan är stadgat eller i ett brett, gult vattrat band med blå kanter över axeln från höger till vänster samt den för dem fastställda kraschanen på vänstra sidan av bröstet.

Kommendörer bära stjärnan i ett liknande mindre brett band om halsen.

Kommendörer av första klassen bära dessutom på vänstra sidan av bröstet den för dem fastställda kraschanen.

Riddare av första klassen bära på vänstra sidan av bröstet i ett smalt

gult, vattrat band med blå kanter en mindre stjärna infattad i guld, skiljande sig från kommendörstjärnan endast därigenom, att de vid dennas sidor och under densamma anbragta svärden med gyllene bälten saknas.

Riddare av andra klassen bära på samma sätt en liknande stjärna infattad i silver.

Svärdstecknet, som bäres på enahanda sätt, utgöres även av en liknande stjärna av silver, å vilken dock endast framsidan av globen är emaljerad. Å det tecken, som tilldelas civilmilitära personer, äro icke korslagda svärd anbragta under den kungl. kronan.

Härolderna bära på vänstra sidan av bröstet i silkessnören av samma färger som ordensbandet det för dem fastställda tecknet.

Riddare med svärdsordens stora kors.

55 §. Riddarvärdighet med svärdsordens stora kors må till svensk man utdelas, endast då riket är i krig eller med anledning av under kriget utförda bedrifter. Den skall utgöra ett hedrande bevis av det mannamod, som svenska stridsmän ådagalagt för deras fädernesland.

Svensk konung må aldrig antaga och bära denna värdighets första klass, förrän svensk krigshär eller flotta under dess regering eller befäl segrat antingen i drabbning eller genom erövringar.

56 §. Skall riddare med svärdsordens stora kors dubbas, sker detta av Konungen själv, eller i dess frånvaro av någon prins av det kungl. huset, eller av den tillstädesvarande högste befälhavaren, då han därtill av Konungen undfår nådigt förordnande, helst under bar himmel och framför fronten.

57 §. Ej må svensk man utnämnas till denna värdighet, som icke förut är riddare av svärdsorden; ej heller erhålla första klassen utan att förut innehaft den andra. Konungen dock obetaget att för lysande bedrifter giva bägge klasserna på en gång.

58 §. Till första klassen må ingen utnämnas, som icke har minst generalmajors värdighet, och ingen skall kunna erhålla denna klass, som ej med heder kommenderat mot fienden antingen i drabbning eller belägring m. m. i befattning minst av fördelningssgeneral eller blivit nyttjad mot fienden i en egenskap, som kan jämföras med fördelningssgenerals eller konteramirals befäl.

Till andra klassen må ingen utnämnas, som ej äger regementsofficers värdighet och har kommenderat mot fienden i egenskap minst av bataljonschef eller varit nyttjad mot fienden i därmed jämförlig befattning.

59 §. Denna värdighets andra klass må även tilldelas såväl svenska furstar, som bevista kriget utan att föra befäl, som ock högre officerare vid staberna, då de särdeles utmärka sig mot fienden.

60 §. Riddarvärdighet med svärdsordens stora kors kan jämväl tilldelas utländska fältherrar och befälhavare, som på synnerligen framstående sätt utmärkt sig under krig.

61 §. Riddare med svärdsordens stora kors, första klass, bära på vänstra sidan av bröstet ett större upprätt stående svärd av silver; riddare med svärdsordens stora kors, andra klass, bära på vänstra sidan av bröstet tvenne mindre i kors lagda svärd av silver. Av båda klasserna bäres i ovannämnda kommendörsband om halsen en stjärna lik den ovan omnämnda riddarstjärnan av första klassen, dock större än den.

Kungl. nordstjärneorden.

62 §. Denna orden utdelas till vedermåle av medborgerliga och ämbetsmannaförtjänster, för vetenskaper, vittra, lärda och nyttiga arbeten samt för nya och gagneliga inrättningar.

63 §. Inom denna orden äro följande värdigheter: kommendörer med stora korset, kommendörer, första och andra klass, samt riddare; för andliga ståndet likaledes kommendörer av alla klasser och ledamöter.

64 §. Kommendörer med stora korset äga lika värdighet med generalmajorer. Kommendörer av första klassen äga lika värdighet med överstar, dock efter dem. Kommendörer av andra klassen äga lika värdighet med överstelöjtnanter.

65 §. Nordstjärneordens insignier utgöras av kedja, stjärna samt kraschan. Kedjan, som bäres endast när befallning därom utfärdas, är sammansatt av elva, från varandra vända, dubbla, blå, emaljerade, i en smal guldkant infattade FF, krönta med en gyllene kungl. krona, skiftevis genom guldlänkar sammanhäftade med tolv femuddiga vita emaljerade stjärnor.

Stjärnan består av ett vitt, i guld infattat, emaljerat kors med åtta uddar, försedda med gyllene knoppar. Mitt i korset, på en blå, emaljerad glob, synes en femuddig stjärna av vit emalj, varomkring läses: »Nescit occasum». Omkring globen, mellan korsarmarna, stå fyra gyllene kronor. Denna stjärna är krönt med en emaljerad, gyllene kungl. krona, medelst vilken den häftas vid kedjan eller bandet.

Den kraschan, som bäres av kommendörer med stora korset, består av ett kors av silver med åtta facetterade uddar, försedda med knoppar. I kraschanens mitt, varifrån strålar av silver utgå mellan korsarmarna, är en femuddig stjärna av blankt silver. Den kraschan, som bäres av kommendörer av första klassen, är lika med den, som bäres av kommendörer med stora korset, men utan strålar mellan korsarmarna.

66 §. Kommendörer med stora korset bära stjärnan vid kedjan, såsom ovan är stadgat, eller i ett brett, svart, vatttrat band över axeln från höger till vänster samt dessutom den för dem fastställda kraschanen på vänstra sidan av bröstet. De av det andliga ståndet bära stjärnan i ett lika brett band om halsen jämte kraschanen på vänstra sidan av bröstet samt därjämte på prästkappan en något större broderad kraschan.

Kommendörer bära stjärnan i ett liknande, mindre brett band om halsen.

Kommendörer av första klassen bära dessutom på vänstra sidan av bröstet den för dem fastställda kraschanen. De av det andliga ståndet därjämte på prästkappan en något större broderad kraschan.

Riddare och ledamöter bära en mindre stjärna i ett smalt vatttrat, svart band på vänstra sidan av bröstet.

Härolderna bära på vänstra sidan av bröstet i svarta silkessnören det för dem fastställda tecken.

Kungl. vasaorden.

67 §. Denna orden utdelas till vedermåle av förtjänster om jordbruk, bergshantering, konst, handel och industri, för nyttiga skrifter i dessa ämnen samt för väl förrättade allmänna värv och uppdrag.

68 §. Inom denna orden äro följande värdigheter: kommendör med stora korset; kommendörer, första och andra klass, samt riddare, första och andra klass; för andliga ståndet likaledes kommendörer av alla klasser samt ledamöter.

Dessutom äro instiftade ett vasatecken samt en vasamedalj.

69 §. Kommendörer med stora korset äga lika värdighet med generalmajorer. Kommendörer av första klassen äga lika värdighet med överstar, dock efter dem. Kommendörer av andra klassen äga lika värdighet med överstelöjtnanter.

70 §. Vasaordens insignier utgöras av kedja, stjärna samt kraschan.

Kedjan, som bäres endast när befallning därom utfärdas, är sammansatt av fyra gyllene, heraldiska vasar samt fyra i guld infattade holsteinska nässelblad, av vit och röd emalj med tre gyllene spikar, skiftevis genom guldlänkar sammanhäftade med åtta sköldar, varå synas Sveriges tre kronor, krönta med en kungl. krona samt omgivna av sinnebilder, som beteckna jordbruk och handel.

Stjärnan består av ett vitt, i guld infattat, emaljerat kors med åtta uddar försedda med gyllene knoppar. Mitt på korset är en gyllene, heraldisk vase omgiven av ett rött emaljerat guldband, på vilket läses: »Gustaf den Tredje Inst(icktare) MDCCLXXII». Denna stjärna är krönt med en emaljerad, gyllene kungl. krona, medelst vilken den häftas vid kedjan eller bandet.

Den kraschan, som bäres av kommendörer med stora korset, består av ett kors av silver med åtta facetterade uddar försedda med knoppar. I kraschanens mitt är en heraldisk vase av silver krönt av en kungl. krona. Mellan de fyra korsarmarna synas de holsteinska nässelbladen av silver. Den kraschan, som bäres av kommendörer av första klassen, är lika med den, som bäres av kommendörer med stora korset, men utan nässelbladen mellan korsarmarna.

71 §. Kommendörer med stora korset bära stjärnan vid kedjan, såsom ovan är stadgat, eller i ett brett, grönt, vattrat band över axeln från höger till vänster samt den för dem fastställda kraschanen på vänstra sidan av bröstet. Kommendörer med stora korset av det andliga ståndet bära stjärnan i ett lika brett band om halsen jämte kraschanen på vänstra sidan av bröstet samt därjämte på prästkappan en liknande, något större broderad kraschan.

Kommendörer bära stjärnan i ett liknande, mindre brett, grönt, vattrat band om halsen.

Kommendörer av första klassen bära dessutom på vänstra sidan av bröstet den för dem fastställda kraschanen. De av det andliga ståndet därjämte på prästkappan en liknande, något större broderad kraschan.

Riddare av första klassen och ledamöter bära en mindre stjärna i ett smalt, grönt, vattrat band på vänstra sidan av bröstet. Riddare av andra klassen bära på samma sätt en liknande stjärna, infattad i silver.

Vasatecknet, som bäres på enahanda sätt, utgöres av en liknande stjärna av silver, varå endast vasaordens emblem och inskrift äro emaljerade.

Härolderna bära på vänstra sidan av bröstet i gröna silkessnören det för dem fastställda tecken.

Vasamedaljen, som är försedd med kungl. krona, utdelas av guld eller silver såväl i 5:e som i 8:e storleken och bäres i vasaordens band å vänstra sidan av bröstet.

Till yttermera visso hava Vi dessa stadgar med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. serafimerordens sigill bekräfta låtit.

Stockholm i ordenskapitlet den 24 november nittonhundratvå.

OSCAR.

L. S.

Gustaf Celsing.

Tillägg och ändringar i

de i ordenskapitlet den 24 november 1902 givna stadgar för de kungl. svenska riddarordnarna.

3 §. Denna § lyder: »Serafimerorden bäres av Sveriges Drottning. Till tronföljden — — — grad.»

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 28 april 1908.)

7 §. Sista stycket »Samma föreskrift — — — denna orden.» utgår.

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 27 november 1905.)

11 §. Orden »och norska» utgå.

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 27 november 1905.)

13 §. Orden »hatt med svart — — — plumet» utgå.

(Genom hovprotokoll den 11 november 1910 är föreskrivet, att till stor hovuniform bäres hatt med vit plymet av därtill berättigade.)

18 §. Orden »och norska» utgå.

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 27 november 1905.)

37 §. Sista stycket skall lyda: »De, som med denna ordens riddarvärdighet kunna hedras, skola äga *eller hava innehaft* minst lika värdighet med generallöjtnant.»

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 29 april 1907.)

71 §. Sista stycket skall lyda: »— — — utdelas av guld, *förgyllt silver* eller silver — — —.»

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 23 november 1908.)

Tillägg och ändringar i

de i ordenskapitlet den 24 november 1902 givna stadgar för de kungl. svenska riddarordnarna.

§ 12. Denna § lyder »Ordinarie ordenskapitel sammanträder varje år den 28 april, eller om den dagen är helgdag, dagen därefter.»

§ 15. Första stycket skall lyda: »I ordenskapitlet — — — utdelas, varjämte anmälan göres om de efter senaste ordinarie ordenskapitlet tilldelade pensioner.»

Sista stycket skall lyda: »I ordenskapitlet utses inom varje orden en revisor för att granska räkenskaperna och förvaltningen. Revisionen skall vara verkställd före nästa ordinarie ordenskapitel, då anmälan därom bör göras.»

§ 16. Denna § lyder: »Förutom det ordinarie ordenskapitlet hålles extra ordenskapitel för utnämningar, när Konungen så bestämmer.»

§ 20. Denna § lyder: »Ordnares — — — räkenskaperna. Det tillkommer Curatores Aerarii att, när ordenspension genom innehavarens avgång varder ledig, tilldela densamma i enlighet med bestämmelserna i 18 §, förutsatt att det av ordenskapitlet fastställda antal pensioner icke därigenom överskrides.»

(Enligt beslut vid ordenskapitlet den 28 april 1919.)

Innehållsförteckning.

	Sid
Ordensväsendet	1
En stat i staten	1
Medaljerna	2
Ordensväsendet inför riksdagen	2
Ordensväsendets psyke	4
Ordnar i monarki och i republik	5
Militära och civila ordnar	6
Ordensväsendet och klasskillnaderna	7
Aktuella anledningar att nu åter upptaga ordensproblemet	8
Ordensväsendet och »vänstergenombrottet»	9
Germanerna	10
Förlänandet av titlar	10
Yrkanden	11
Bilagor:	
<i>Bil. A.</i> Interpellationssvar i andra kammaren den 20 maj 1913	13
<i>Bil. B.</i> "Tag bort det", ledare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning d. 29 november 1926	22
<i>Bil. C.</i> Ur Dagens Nyheter den 24 januari 1927 om tyska ordnarnas återinförande av republiken	24
<i>Bil. D.</i> Stadgar för Serafimer-, Svärds-, Nordstjärne- och Vasaordnarna ...	27